

**KANSALLINEN STRATEGIA
HEDELMÄ- JA VIHANNESSEKTORIN
TUOTTAJAORGANISAATIOIDEN
KESTÄVILLE TOIMINTAOHJELMILLE**

17.8.2017

KANSALLINEN STRATEGIA HEDELMÄ- JA VIHANNESSEKTORIN TUOTTAJAORGANISAATIOIDEN KESTÄVILLE TOIMINTAOHJELMILLE

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1308/2013 maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta

Komission delegoitu asetus (EU) 2017/891 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 täydentämisestä hedelmä- ja vihannesalan sekä hedelmä- ja vihannesjalostealan osalta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 täydentämisestä mainituilla aloilla sovellettavien seuraamusten osalta ja komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 543/2011 muuttamisesta (jäljempänä delegoitu asetus) 27 artikla,

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/892 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 soveltamissäännöistä hedelmä- ja vihannesalan sekä hedelmä- ja vihannesjalostealan osalta (jäljempänä täytäntöönpanoasetus) 2 artikla sekä liite I

1. Kansallisten strategian kesto

Kansallinen strategia on voimassa vuodesta 2017 vuoden 2023 loppuun. Strategian voimassaoloa voidaan tarvittaessa jatkaa erillisellä päätöksellä.

On huomattava, että kaikki lainsäädäntöviittaukset kohdistuvat tällä hetkellä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Mikäli lainsäädäntöä muutetaan, on aina noudatettava kullakin hetkellä voimassa olevaa lainsäädäntöä.

2. Tilanneanalyysi vahvuuksista, heikkouksista ja kehitysmahdollisuuksista, niiden perusteella valittu strategia ja perusteet valituille ensisijaisille toimille.

2.1. Tilanneanalyysi

2.1.1. Yleistietoja Suomesta

Suomi on Euroopan unionin pohjoisin ja maaseutumaisin maa. Luonnonoloista, pitkistä etäisyyksistä ja syrjäisestä sijainnista johtuvat olosuhteet poikkeavat monilta osin Euroopan unionin keskivertokansalaisen elinoloista.

Suomen kokonaispinta-ala on 338 432 km². Maa-alasta 77 % on metsän peitossa ja 10 % on muuta aluetta. Metsien, peltojen, asutuksen, teiden ja vesien ulkopuolelle jäävät muut alueet ovat lähinnä puuttomia soita ja kalliomaita. Rakennettua ympäristöä

Suomessa on vähän (noin 3 % kokonaispinta-alasta).

Suomessa on noin 5,5 miljoonaa asukasta. Maa on hyvin harvaan asuttu asukastiheyden ollessa keskimäärin 17,9 asukasta/km². Yli 80 % Suomen maapinta- alasta ja etenkin maan itä- ja pohjoisosat ovat asumaton tai erittäin harvaan asuttua aluetta. Lapissa asukastiheys on 2 ja Kainuussa 3,8 asukasta/km², Uudellamaalla kuitenkin 174 asukasta/km². Suomeen kuuluva, autonomisen aseman omaava, noin 6 500 saaresta koostuva Ahvenanmaan maakunta on pinta-alaltaan 1 527 km² ja siellä on noin 29 000 asukasta.

Kasvukausi kestää Etelä-Suomessa 160 - 180 vuorokautta ja Pohjois-Suomessa 110 - 150 vuorokautta. Pohjoiseen sijaintiin nähden kasvuolosuhteita parantavat Atlantilla virtaavan Golf-virran vaikutukset ja leudot lounaistuulet, joiden ansiosta lämpötila Suomessa on noin 3 – 4 °C korkeampi kuin näillä leveysasteilla yleensä. Lämpötilojen vuotuinen vaihtelu on tyypillisesti +30 ja -30 °celsiusasteen välillä.

Suomen ilmastolle on tyypillistä pitkä, kylmä ja pimeä talvi ja lyhyt kasvukausi, mikä on merkittävä kilpailukykyä heikentävä tekijä niin avomaan- kuin kasvihuonetuotannossakin. Kasvukausi Suomessa alkaa useita viikkoja myöhemmin ja päättyy huomattavasti aiemmin kuin Keski- ja Etelä-Euroopassa. Tämän vuoksi sadon määrä tuotantoalaa kohden jää meillä näitä alueita pienemmäksi ja kustannukset tuoteyksikköä kohden muodostuvat korkeiksi. Ilmastollisista syistä kasvihuoneiden ja varastojen rakenteet (lämmityslaitteet, lämmöneristys, lumikuorman kesto) on mitoitettava vahvoiksi, mikä lisää rakentamiskustannuksia. Myös itse tuotannon energiakustannukset etenkin kasvihuoneviljelyssä ovat Suomessa huomattavasti korkeammat kuin Keski-Euroopassa.

Kevään ja syksyn peltotyöt on tehtävä lyhyessä ajassa ilmastosta johtuen. Lähes kaikki kasvilajit kylvetään keväällä, mikä aiheuttaa voimakkaan työhuipun. Etelä-Suomen savimailla toukutyöt on kevätosteuden säilyttämiseksi tehtävä nopeasti. Syksyllä sadonkorjuu on pystyttävä tekemään harvojen poutapäivien aikana. Tämä vaatii tehokasta konekapasiteettia ja lisää kustannuksia. Lyhyen kasvukauden vuoksi Suomessa ei juuri voida viljellä vaateliaita ja satoisia lajeja tai lajikkeita.

Avomaan vihannestuotannon erityisongelma Suomessa on tuotteiden varastointitarve. Monissa muissa maissa varastointia käytetään vain tarjonnan tasaamiseen, mutta Suomessa tuotteet on varastoitava ilmastosta takia. Sadonkorjuukausi on Suomessa kohtalaisen lyhyt, koska sato on ehdittävä korjata ennen maan jäätymistä ja lumen tuloa. Monien tuotteiden varastokausi on pitkä ja varastojen teknisen tason on oltava korkea, mikä nostaa rakentamiskustannuksia. Varastoja on usein myös lämmitettävä. Pitkän varastointikauden aiheuttamat hävikit pienentävät markkinakelpoisen sadon määrää.

2.1.2. Ympäristön tila

Vesivarat

Suomessa sisävesien pinta-ala 33 500 km² on noin 10 % kokonaispinta-alasta. Yli viiden aarin suuruisia järviä ja lampia on lähes 200 000 ja yli hehtaarin suuruisia noin 56 000.

Vuoden 2013 pintavesien ekologisen luokittelun mukaan 85 % Suomen järvien pinta-alasta ja 65 % jokivesistä on laadultaan erinomaista tai hyvää. Vain neljännes rannikkovesistä on laadultaan erinomaista tai hyvää. Jokien veden laatu on heikompi kuin

järvien. Monien jokien virtaamat ovat varsin pieniä, minkä takia ne ovat hyvin herkkiä ravinnekuormituksen vaikutuksille. Vesien tilaan vaikuttavat kuormituksen ohella myös sääolojen ja vesimäärien vaihtelut. Järvien aikainen jäätyminen ja jään alla talvella alhaalla oleva vedenpinta aiheuttavat ajoittain hapen vajausta. Sinilevien runsas esiintyminen viime vuosina on estänyt vesistöjen käyttöä vedenhankintaan ja virkistykseen sekä haitannut kalastusta.

Ilmasto

Maatalousmaiden kasvihuonekaasujen päästölähteitä ovat kivennäis- ja eloperäisten maiden viljely sekä kalkitus. On arvioitu, että Suomessa maatalouden nykyisistä päästöistä noin kolmannes on peräisin eloperäisiltä viljelymailta

Puutarhatuotanto ja ympäristö

Suomalainen puutarhatuotanto on ekologisesti ja eettisesti katsottuna vahvalla, perheviljelmiin perustuvalla pohjalla. Tuotanto on hajautunut useille alueille ympäri maata ja tuotantoyksiköt ovat pieniä verrattuna muualla Euroopassa yleisiin suuryksiköihin. Näitä suuria yhden alan tuotantokeskittymiä usein vaivaavat ympäristöriskit eivät ole ongelma Suomessa.

Monet etenkin pienistä yrityksistä markkinoivat tuotteensa lähialueelle lyhyiden matkojen päähän. Pääosa tuotteista kulutetaan kuitenkin suurissa asutuskeskuksissa, joihin on keskittynyt enemmistö väestöstä ja kaupasta. Tämä on lisännyt toimitettavien tuotteiden kuljetusmatkoja ja aiheuttanut lisäkustannuksia suomalaisille tuottajille sekä lisäkuormitusta ympäristölle.

Lähde: Pintavesien ekologinen luokittelu 2013. SYKE, ELY-keskukset ja RKTL

2.1.3. Suomen puutarhatalouden nykytila

Ulkoiset muutostekijät vaikuttavat voimakkaasti puutarha-alan toimintaan sekä kehittämistarpeisiin niin neuvonnan kuin tutkimuksen näkökulmasta. Muutostekijöistä osa on ennustettavissa, osa vaikeasti ennustettavissa ja osa täysin mahdollittomia ennustaa. Hyvät valmiudet ja osajaverkosto edesauttavat toimialaa selviämään yllättävistäkin muutoksista. Kaupan neuvotteluvoima on Suomessa huomattava vähittäis- ja tukkukaupan keskittyneisyyden vuoksi. Tästä johtuen tuotannon vaatimuksia hinnan, laadun, tuotantomenetelmien ja valikoiman osalta todennäköisesti tiukennetaan vielä tulevaisuudessa. Globalisaatio ja tuonnin yleistyminen ovat lisänneet kilpailua.

Suomessa maatalousmaata on n. 2,3 miljoonaa hehtaaria. Tästä puutarhatuotannossa on n. 1 % eli 16000 hehtaaria, mutta puutarhatuotannon merkitys on kasvussa. Kehitystä on edelleen auttanut se, että suomalaiset kuluttajat ovat halunneet ostaa suomalaisia tuotteita. Suomessa elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien osuus kotitalouksien kulutusmenoista oli vuonna 2013 12,8 %. Osuus on pienentynyt elintason kohotessa ja Suomi on päätenyt vanhojen EU-maiden tasolle.

Puutarhayritysten lukumäärä ja pinta-ala ovat vähentyneet Suomen EU-jäsenyyden aikana. Pinta-ala on vähentynyt vähemmän suhteessa yritysten lukumäärään, joten keskimääräinen tuotantoala yritystä kohden on kasvanut. Puutarhatuotannon osuus koko kasvinviljelyntuotosta on n. 45 % eli 581 miljoonaa euroa. Markkinahintaisesta puutarhatuotannosta avomaa- ja kasvihuonevihannekset muodostavat 65 %.

Marjatuotannon osuus markkinahintaisesta puutarhatuotannosta on puolestaan n. 13 % ja kasvihuonekoristekasvien n. 16 %.

Tuotantotukien merkitys on puutarhatuotannossa muuta maataloustuotantoa vähäisempi ja se työllistää lähes 100-kertaisesti verrattuna vastaavaan maatalouspinta-alaan. Puutarhatuotannon työllistävyydellä on erittäin suuri valtakunnallinen merkitys, sillä alan työpaikat jakaantuvat ympäri Suomea parantaen pienten paikkakuntien työllisyyttä ja elinkeinoelämää. Sekä maa- että puutarhatalouden tulevaisuuden työllistävyyteen vaikuttaa olennaisesti tilojen kannattavuus. Vuonna 2013 jopa 28 %:lla maa- ja puutarhatiloista kannattavuuskerroin oli negatiivinen eli viljelijäperheet eivät saaneet palkkaa työstään. Puutarhayrityksissä on myös nähtävissä koko yrityssectorille leimallinen yrittäjien keski-ikänsä nousu. Vuoden 2010 maatalouslaskennan mukaan viljelijöiden keski-ikä on noussut noin 51 vuoteen. Kasvihuonetuotantoa ja avomaan puutarhatuotantoa harjoittavat viljelijät ovat viljelijöistä vanhimpia. Puutarhatilojen viljelijöistä 77 % on yli 45-vuotaita.

Syötävien puutarhatuotteiden kulutus Suomessa vuosina 2014 ja 2006 kg/henkilö/vuosi/henkilö

	2014	2006
peruna, tuore	62,3	61,1
tuoreet vihannekset	65,3	53,3
säilötyt vihannekset	*9,8	12,0
sitrushedelmät	13,2	12,7
muut tuoreet hedelmät	41,0	33,9
marjat	15,6	14,2

Lähde: Luke Ravintotase, Maatilatilastollinen vuosikirja 2007, * tieto vuodelta 2012
Elintarvikkeiden kulutusmuutokset 2006–2012

Kotimaisuusaste

Kasvihuonetuotanto ¹		Avomaatuotanto	
Tomaatti	58% ¹	Porkkana ²	92%
Kurkku	74% ¹	Kukkakaali ²	82%
Keräsalaatit	30%	Sipuli ²	92%
Ruukkuvihannekset	lähes 100% ¹	Mansikka	70%
		Vadelma	19%
		Omena	9%

Lähde: ¹Kauppapuutarhaliitto ry, ²Ruokatieto
Luvut ovat vuodelta 2013. Luvuissa ei ole huomioitu kotipuutarhasato.

Viljelyalat ja yritysten lukumäärä

	viljelyala, ha			yritysten lukumäärä			viljelyala, ha / yritys		
	2014	2007	muutos	2014	2007	muutos	2014	2007	muutos
Puutarhatuotanto	16456	16684	-1,4 %	*3543	5245	-32 %	4,6 ha	3,2 ha	43,8 %
- avomaalla	16052	16229	-1,1 %	*2768	4123	-32,9 %	5,8 ha	3,9 ha	48,7 %
vihannekset	9142	8459	+8,1 %	*1408	1927	-26,9 %	6,5 ha	4,4 ha	47,7 %
marjat	5794	6517	-11,1 %	*1619	2454	-34 %	3,6 ha	2,7 ha	33,3 %
omenat	*669	649	+3,1 %	*353	383	-7,8 %	1,9 ha	1,7 ha	11,8 %
- kasvihuoneissa	404	455	-11,5 %	*1190	1918	-38 %	3395 m ²	2374 m²	43 %
vihannekset	220	272	-19,1 %	*565	1020	-44,6 %	3894 m ²	2667 m²	46 %

Lähde: TIKE / Puutarhayritysrekisteri.

Lähde: Ruoka- ja luonnonvaratilastojen e-kirja 2015, *Luke: Puutarhatilastot 2014

Avomaaviljelyn jakauma työvoima- ja elinkeinokeskuksittain

Yhteensä: 15 729 ha, 2995 kpl

Sisältää :

- vihannesten
- marjojen
- hedelmien
- taimitarhakasvien
- leikkokukkien ja
- leikkovihreän tuotannon avomaalla

Avomaatilojen osuus kokonaismäärästä

Varsinais-Suomi	31,8 %
Uusimaa	20,9 %
Häme	10,5 %

Avomaatilojen osuus kokonaispinta-alasta

Varsinais-Suomi	22,1 %
Satakunta	14,1 %
Pohjois-Savo	10,6 %

Lähde: Puutarhatilastot 2013

Kasvihuoneviljelyalan jakauma työvoima- ja elinkeinokeskuksittain

Yhteensä: 392 ha, 1325 kpl

Sisältää:

- vihannesten
 - koristekasvien
 - taimien ja pistokkaiden
 - marjojen
- tuotannon kasvihuoneissa

Tuottajaorganisaatiojärjestelmän kehitys Suomessa

Tuottajaorganisaatiot auttavat jäseniään tuotannon suunnittelussa, markkinoinnissa ja viljelymenetelmien kehittämisessä. Niiden pääasiallinen tehtävä on omien jäsenten tuotteiden myyminen markkinoille vahvistaen tuottajien asemaa markkinoilla. Lisäksi tuottajaorganisaatiot avustavat tuotannon suunnittelussa, tuotantokustannusten alentamisessa ja ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien kehittämisessä.

Hedelmä- ja vihannesalalla tuottajien muodostamat tuottajaorganisaatiot ovat osuuskuntia tai osakeyhtiöitä. Muodostaakseen tuottajaorganisaation edellytetään, että hedelmä- ja vihannesalan tuotantoa harjoittavia tuottajajäseniä on vähintään viisi. Kaupan pidetyn tuotannon arvo eli hyväksyttävien tuotteiden myynti on oltava vähintään 500 000 € vuosittain. Tuottajaorganisaation toimintaohjelmaan kuuluville investoinneille ja kehittämistoimenpiteille voi hakea tukea, joka voi olla jopa 50 prosenttia toimintaohjelman toteutuneista kustannuksista

Suomessa hedelmien ja vihannesten tuottajaorganisaatioiden kaupan pidetyn tuotannon osuus kattaa noin viidenneksen kokonaistuotannon arvosta, vaikka toimenpideohjelmallisia tuottajaorganisaatioita on nykyisin vain kolme. Kaksi näistä tuottajaorganisaatioista on osuuskuntia ja yksi on osakeyhtiö. EU:n alueella tuottajaorganisaatioita on yhteensä 1700 kappaletta.

Suurimpien tuottajaorganisaatioiden jäsenet ovat Suomessa kasvattaneet markkinaosuuttaan ja liikevaihtoaan sekä kehittäneet tuotteitaan, tuotantotilojaan ja ympäristövastuullisuuttaan. Tuottajaorganisaatiot hyödyntävät tehokkaasti rahastotukea luoden merkittävää kilpailukykyä sekä organisaatiolle että sen jäsentuottajille. Yhtenäistämällä toimintamalleja ja karsimalla päällekkäisyyksiä puolestaan säästetään kustannuksissa ja tehostetaan toimintaa. Suomen suurimmalla tuottajaorganisaatiolla on n. 70 tuottajajäsentä.

Tuottajaorganisaatioissa tällä hetkellä kasvatettavat tuotantomäärältään merkittävimmät tuotteet ovat: tomaatti, kurkku, paprika, sipulit, omena, kaalit, salaattit, porkkana, lanttu, mansikka ja vadelma.

Rahastotukea on maksettu toimintaohjelmavuosittain seuraavasti (luvut kuvaavat toimintaohjelmien toteuttamisvuoden toteuman perusteella maksettuja tukimääriä, eivät kalenterivuosittain maksettuja summia):

vuosi	€
2008	1 147 150
2009	1 267 870
2010	1 088 277
2011	1 205 906
2012	1 960 646
2013	1 437 244
2014	2 262 562
2015	2 356 375

On monia syitä siihen, miksi tuottajaorganisaatioita ei ole Suomessa enempää:

Historialliset syyt:

- Olosuhteet Suomen kasvismarkkinoilla suosivat pitkään yksin yrittämistä ja kauppa kävi hyvin yksinkin myyden. Tilanne on kuitenkin nopeasti muuttunut 2000-luvulla keskusliikkeiden hankintatoiminnan keskittymisen myötä.
- Suomessa ei ole ollut puutarhatuotteiden vientitoimintaa, joka olisi lisännyt markkinointiyhteistyön tarvetta.
- Muutamat aiemmat tuottajayhteenliittymien epäonnistumiset ovat edelleen monien yrittäjien tuoreessa muistissa. Naapurikateus ja ”mikään ei kannata” -mentaaliteetti jarruttaa yhteistyöpyrkimyksiä.

Maantieteelliset syyt:

- Luontaisia edellytyksiä markkinointiyhteistyölle on Suomessa rajoitetusti. Tuottajien väliset maantieteelliset etäisyydet ovat yleisesti ottaen pitkät. Pitkien etäisyyksien merkitys korostuu muun muassa siitä syystä, että luottamuksen voittaminen vie aikaa, ja usein suhtaudutaan yhteistyöhön lähtökohtaisesti jopa epäillen. Yhteistyön käynnistyminen ja kehittyminen edellyttää tiivistä vuorovaikutusta jota pitkät etäisyydet käytännössä vaikeuttaa. Tuottajaorganisaatioita onkin syntynyt lähinnä alueille, jossa on paljon pienehköjä tiloja suhteellisen lähellä ja jossa asiakkaat eivät ole lähellä.

Hallinnolliset ja yritysraenteelliset syyt:

- Suomessa on kymmeniä osakeyhtiömuotoisia, esimerkiksi perheen omistamia, pakkaamoyrityksiä, joista ani harva pystyy edes teoriassa mukautumaan tuottajaorganisaatiojärjestelmän tiukkoihin vaatimuksiin. Käytännön kynnyksymyksiä muodostavat erityisesti tuottajaorganisaatiojärjestelmän äänivaltarajoitukset sekä se, miten osakeyhtiön osakkaat ja tuottajaorganisaatiojärjestelmän jäsenvaatimukset on mahdollista yhteen sovittaa.
- Tuottajaorganisaatiojärjestelmä vakiintumattomine, joustamattomine ja vaikeaselkoisine säädösviidakkoineen ei ole toiminut riittävänä houkuttimena.
- Tuottajaorganisaatiojärjestelmään kytkeytyvät yleiskustannukset ja työmenekki rasittavat kohtuuttoman paljon pieniä tuottajaorganisaatioita, joissa toimintaresurssit eivät riitä toimintaohjelman suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan.
- Strateginen suunnittelu saattaa joissakin yrityksissä tuntua ylitsepääsemättömän vaikealta ja vieraalta.
- Toimintaohjelman soveltaminen nopeasti muuttuvilla markkinoilla on käytännössä haasteellista.

Eri tuotannonalojen tilanteet

Avomaavihannekset ja sienet

Avomaavihannekset ovat sekä satomäärältään että arvoltaan merkittävin tuotantosuunta Suomen puutarhatuotannossa. Avomaavihannesten viljelyala Suomessa vuonna 2014 oli yhteensä noin 9142 ha ja yritysten lukumäärä oli puolestaan noin 1408. Kokonaistuotanto on noin 186 miljoonaa kiloa vuodessa. Avomaavihannesten tuotantoalat ja -määrät ovat kasvaneet lievästi, vaikka yritysten määrä onkin vähentynyt. Kotimaisen kysynnän säilyminen on edesauttanut avomaatuotannon kehittymistä.

Pinta-alalla mitattuna ylivoimaisesti eniten viljelty vihannes on tarhaherne. Satomäärällä tarkasteltuna porkkana on puolestaan tärkein vihannes. Muita merkittäviä vihanneksia ovat ruokasipuli sekä keräkaali. Puutarha-alan kokonaispinta-ala on n. 1 % koko maatalouden peltopinta-alasta, mutta puutarhatuotannon arvo on kymmenkertainen suhteessa pinta-alaan. Puutarhatilojen määrä on vähentynyt ja niiden koko suurentunut, jotta kotimainen tuotanto voi olla taloudellisesti kilpailukykyistä verrattuna globaalisti yhä keskittyneempään

tuotantoon. Teollisuuden sopimustuotannon viljelyala on nykyisin noin viidesosa avomaavihannesten kokonaisalasta. Tärkeimpiä teollisuuden sopimusvihanneksia ovat tarhaerne, porkkana ja punajuuri.

Viljelyyn tulee jatkuvasti uusia kasvilajeja ja -lajikkeita, mm. erikoissalaatteja sekä erilaisia värimuunnoksia esimerkiksi kukkakaalista ja porkkanasta. Yr்த்தuotannon määrätietoisesta kehittämistyön tuloksena on löydetty Suomen oloihin sopivia kasveja sekä tuotantomenetelmiä ja luotu näin perustaa alan yritystoiminnalle. Vaikka viljeltävien kasvien päävalikoimassa ei todennäköisesti tapahdu suuria muutoksia, on näillä erikoistuotteilla kuitenkin oma tärkeä merkityksensä osalle yrityksistä. Yli puolet satokiloista muodostuu kuitenkin edelleen juureksista.

Avomaan puutarhatuotteiden tuottajhinnoille samoin kuin tuotantomäärille on tyypillistä voimakas kausittainen ja vuosittainen vaihtelu. Pääsatokaudella, jolloin tarjontaa on runsaasti, hinta on yleensä alhaisin. Kun varastoitavien tuotteiden tarjonta pienenee varastointikauden edetessä, hinnat kohoavat. Suomi on kehittynyt viljelytekniisesti maailman kärkimaihin ja tämän etulyöntiaseman ylläpitäminen on tärkeää myös tulevaisuuden kilpailukykyyn ja omavaraisuuden vuoksi. Lisäksi tuotteiden laatuun sekä tuotannon ympäristöystävällisyyteen on kiinnitetty entistä suurempaa huomiota. Tuotantotekniikkaan sekä tuotteiden kauppakunnostukseen liittyvät investoinnit ovat tuotannon jatkuvuuden kannalta tärkeitä.

Suuri osa vihannestuotannosta markkinoidaan suoraan tuottajalta tukkuliikkeille tai vähittäiskauppoihin. Pienet yksiköt ovat keskittyneet usein lähimarkkinoille ja suuret yksiköt markkinoivat tuotteensa tukkukaupoille. Viime vuosina on perustettu muutamia tuottajien omistamia pakkaamo- ja markkinointiyrityksiä, jotka hoitavat osakkaidensa tuotteiden markkinoinnin.

Suomessa viljeltäviä sienilajikkeita ovat herkkusieni, siitake ja osterivinokas. Sieniviljely on ollut viime vuosikymmenen aikana ollut eräs nopeimmin kasvavista tuotantosektoreista puutarha-alalla. Kasvu on kuitenkin käänntynyt vuonna 2011 laskuun. Erityisesti siitakesienen tuotanto putosi 72,7 % vuosien 2014 ja 2013 välillä, vaikka sillä olisi kysyntää ulkomaanmarkkinoilla jatkuvasti. (Lähde: Luke Puutarhatilastot 2014)

Marjat ja hedelmät

Marjatilojen osuus Suomen puutarhatiloista on noin kolmannes. Suomen koko marja-alasta viidennes on Pohjois-Savossa ja mansikka-alasta jopa neljännes. Viime vuosina tuoremansikan tuonti erityisesti satokauden ulkopuolella on kasvanut, ja myös teollisuuden raaka-aineena käytetty marja on pääosin tuontimarjaa. Marjojen avomaatuotannon tuotantoala Suomessa oli vuonna 2014 noin 5798 hehtaaria ja kasvihuonetuotannon pinta-ala taas 38 754 m². Marjanviljelyyn käytetty ala avomaalla on EU-jäsenyyden ajan pienentynyt Suomessa, mutta sato on muutaman vuoden pudotusta lukuun ottamatta kasvanut.

Hedelmien tuotanto on keskittynyt Suomessa lähinnä omenan tuotantoon, jonka tuotantoala on noin 669 hehtaaria. Omenanviljely on hiljalleen levinnyt perinteisiltä saaristo- ja rannikkoalueilta muuallekin eteläiseen Suomeen. Päärynöitä, luumuja ja kirsikoita viljellään Etelä-Suomessa, mutta niiden kaupallinen merkitys on hyvin vähäinen.

Marjoista ylivoimaisesti eniten viljellään mansikkaa, jonka tuotantoala on noin 3 298 hehtaaria. Muita marja-alan päätuotteita ovat musta- ja viherherukat sekä vadelma ja mesivadelma. Mansikan osuus Suomen marjanviljelyalasta on 56,4 %, vadelman 6,8 %, ja herukoiden 29,7 %, jolloin muiden marjojen osuudeksi jää 7 %. Vadelman tuotanto on kasvussa, kun taas tärkein teollisuuden sopimusmarja on mustaherukka. Puna- ja valkoherukan, karviaisen, tyrnin, pensasmustikan ja marja-aronian tuotanto on vielä melko vähäistä.

Monivuotisten marjojen lajikkeita pyritään kehittämään olosuhteisiin soveltuviksi ja hyvälaatuisia satoa tuottaviksi. Tavoitteena on parantaa marjasadon varmuutta, määrää sekä laatua. Mansikan erityisiä lajijalostuksen tavoitteita ovat talven- ja taudinkestävyys.

Parhaillaan tutkitaan uutena viljelytekniikkana kausihuoneita eli tunneleita. Tunneleiden mahdollisuuksina nähdään erilaiset kasvatustavat, biologinen kasvinsuojelu ja marjojen laadun parantaminen. Varastointia ja tarjontakauden pidentämistä pyritään myös kehittämään. Myös sadonkorjuun koneellistamista tutkitaan. Uusien tuotantomenetelmien toivotaan lisäävän korkealaatuisen, vähittäismyyntiin soveltuvan marjasadon määrää. Ilmastonmuutos ja yleistyvä taimituonti lisäävät marjanviljelyn tauti- ja tuholaisriskejä. Luontaisten mikrobien avulla yritetään parantaa marjojen sienitautivastustuskykyä.

Kasvihuonetuotanto

Vuonna 2014 kasvihuonevihanneksia viljeli 565 yritystä 220 hehtaarin alalla. Tämän lisäksi ruukkuvihanneksia tuotettiin 33 ha alalla. Yritysten koot ovat kasvaneet, mutta tuottajien määrä on vähentynyt eläköitymisen vuoksi.

Tomaatin ja kurkun viljely kattoi 74 % koko kasvihuonevihannesviljelyalasta. Kasvihuonevihanneksien kokonaistuotanto oli lähes 83 milj. kg, josta tomaattia oli 48 % ja kurkkua 46 %. Erikoistomaattien sadot ovat tavanomaisia kasvihuonetomaatteja pienempiä, mutta niistä saatava hinta on korkeampi. Erikoistomaateista yleisin on kirsikkatomaatti.

Kasvihuonetuotannon tehokkuus on parantunut muun muassa valotuksen ansiosta. Lisävalotuksen ansiosta kasvihuonetuotannossa on voitu lisätä ympärivuotuisen viljelyn määrää. Sekä tomaatin että kurkun tuotantoalasta kolmannes on ympärivuotisessa viljelyssä ja ruukkuvihannesviljelyalasta puolestaan kutakuinkin kaikki on ympärivuotisessa viljelyssä.

Kasvihuonevihanneksista etenkin kurkun, ruukkuvihanneksien ja paprikan tuotantomäärät ovat kasvaneet lisääntyneen kysynnän myötä. Kurkun kulutuksen kasvu perustuu kotimaisen tuotannon lisääntymiseen talvikaudella. Ruukkuvihanneksien tuotanto on puolestaan moninkertaistunut Suomessa EU-jäsenyyssä aikana. Ruukkuvihanneksituotannon kehitystä on edesauttanut myös tuotannon automatisointi sekä tehostuminen. Vuonna 2014 ruukkusalaattia tuotettiin ennätysmäärä, 85 miljoonaa ruukkua. Ruukussa viljellystä salaattista suurin osa myydään nykyisin leikattuna, ruukutta.

Kasvihuoneyritysten energiankulutusta on pyritty vähentämään niin taloudellisista kuin ympäristöllisistä syistä. Energiankulutus kasvihuoneissa onkin vähentynyt, vaikka kasvihuonevihanneksien tuotanto on lisääntynyt. Raskasta polttoöljyä on korvattu kiinteillä turve-, puu- ja peltopohjaisilla polttoaineilla ja kolmannes lämmöstä tuotetaan hakkeella.

LED-valaisimien toivotaan tulevaisuudessa lisäävän energiatehokkuutta ja kestävyyttä entisestään.

Lähde: Luke Puutarhatilastot 2014, Luke Puutarhatilastot 2013 verkkojulkaisu)

2.1.4. Suomen puutarhatalouden vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat (SWOT):

Vahvuudet

- **Kansallisissa ravitsemussuosituksissa korostetaan kasvien merkitystä terveellisen ruokavalion osana. Ruuan terveellisyysajattelu suosii vihanneksia, marjoja ja hedelmiä**
- **Kuluttajat ja elintarviketeollisuus ovat kiinnostuneita tuotteiden alkuperästä, sisäisestä että ulkoisesta laadusta sekä tuoteturvallisuudesta ja vastuullisuudesta.**
- **Hedelmä- ja vihannesosastojen merkitys päivittäistavarakaupassa on merkittävä.**
- **Suomalainen tuotanto on erityisesti sisäisillä laadun mittareilla arvioiden korkeatasoista**
- **Kuluttajat luottavat kotimaisiin puutarhatuotteisiin.**
- **Kotimaisten tuotteiden torjunta-ainemäärät ovat todistettavasti alhaisempia kuin ulkomaisilla kilpailijoilla.**
- **Kotimaisella tuotteella on usein makuetu ulkomaiseen verrattuna. Tämän mahdollistavat ilmastolliset lähtökohdat ja lähituotannon tuoreus.**
- **Puhdas maaperä ja ilma.**
- **Vettä on riittävästi käytettävissä ja vesijalanjälki on pieni.**
- **Hyvät laatu järjestelmät.**
- **Uusiutuvien energialähteiden käyttö mahdollistaa pienemmän hiilijalanjäljen.**
- **Tuotanto perustuu sosiaaliseen kestävyteen.**
- **Kotimaisuus on monille valintaperuste ja siitä ollaan toisinaan valmiita maksamaan riittävää hintaa.**

Heikkoudet

- **Kuluttajat ostavat jalostettuja elintarvikkeita, jolloin raaka-aineen alkuperä hämärtyy. Sama tapahtuu etenkin työpaikka- ja ravintolaruokailussa.**
- **Markkinointiyhteistyön vähäisyys ja kehittymättömyys.**
- **Satoennusteiden ja satoarvioiden kerääminen ja varsinkin tiedon hyödyntäminen vähäistä. Markkinatasapainon hallinta on puutteellista ja tästä seuraa ylitarjonta ja hintatason alentuminen.**
- **Toiminnan tuotantokeskeisyys, markkinointiosaamisen puute.**
- **Kotimainen tuotanto on vientimarkkinoilla useimmiten hinnoittelulähtökohdiltaan kilpailukyvyttö.**
- **Hinta ohjaa ostopäätöstä.**
- **Markkinoiden pienuus estää osittain yritysten rakennemuutosta ja kehittymistä.**
- **Toimijoiden tuotekehittely on vähäistä kasvisalan yrityksissä.**
- **Heikko rahoitustilanne ja viljelyn taloudellinen kannattavuus on heikko.**
- **Suuret työvoimakustannukset aloittain ja ajoittain puute työvoimasta.**

- Ilmastolliset heikkoudet: lyhyt kasvukausi, sekä siitä johtuva varastointitarve, ja valon puute syksyllä ja talvella kasvihuonetuotannossa. Ilmastosta johtuva korkea kustannustaso: kallis rakentaminen, energiakulut ja avomaatuotannossa suhteellisesti alhainen satotaso.
- Kilpailijamaita korkeampi verotus, korkea alv, energiaverotus, mikä vaikuttaa menekkiin.
- Nuorten haluttomuus tulla alalle.
- Tuotemerkkien rakentaminen.
- Useimmilla tuotteilla on liian suuri viljelyala, josta seuraa ylituotantoa. Kysyntä- ja tarjontapiikit sesonkiaikoina johtavat markkinahäiriöihin ja tuottajahintojen romahtamiseen.
- Toimintaympäristön kansainvälistyminen kiristää kilpailua markkinoilla. EU:n laajentuminen suurilla puutarhamailla, joilla on alhainen kustannustaso.
- Vähittäiskaupan ja suurkeittiöalan siirtyminen pitemmälle jalostettuihin kasvituotteisiin, joita Suomessa tuotetaan vähemmän. Tämä aiheuttaa kasvituotteiden tuonnin lisääntymistä.
- Tuonnin lisääntyminen silloin, kun oma satokautemme on parhaimmillaan; tuonti on lisääntynyt myös pääsatokaudella.
- Kotimaisuuden merkityksen väheneminen kaupan, teollisuuden, suurkeittiöiden tai kuluttajien ostopäätöstä tehtäessä.
- Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin, lähimarkkinoiden häviäminen.
- Markkinoiden keskittyminen yhä edelleen. Kaupan logistiikan kehitys - vastaanottopisteiden väheneminen - ei tue kotimaisen tuotannon tuoreusedun hyödyntämistä. Tuotteiden kuljetusmatkat ovat pidentyneet.
- Kaupan tuotemerkkipolitiikka vaikeuttaa tuotteiden suotuisaa hintakehitystä sekä erottuvuutta markkinoilla.

Mahdollisuudet

- Kuluttajien kasvisten käyttö on hyvästä kehityksestä huolimatta vielä selvästi pienempää kuin monissa muissa maissa, mutta monet tekijät luovat pohjaa kasvulle.
- Korkeatasoisen viljelytekniikan ansiosta kasvihuoneissa kasvatetaan taloudellisesti ja ekologisesti monenlaisia kasvukunnan tuotteita kestävästi.
- Viljelijöiden välinen markkinointiyhteistyö.
- Tuotteiden esilletuonnin parantaminen, mm. näyttävät pakkaukset.
- Tuotekehityksellä voidaan luoda lisäarvoa ja parantaa kuluttajalähtöisyyttä.
- Ympäristöasiat on hoidettu Suomessa hyvin, etu markkinoinnissa.
- Tuotteiden kiistattomat terveysvaikutukset mahdollistavat kulutuksen lisääntymisen.
- Uusien, tehokkaiden viljelytekniikoiden käyttöönotto puutarhatuotteiden tuotannossa.
- Osalla tuotteista on huono kuljetuksenkestävyys, mikä antaa etua lähituotannolle.
- Maailmanlaajuinen ilmastonmuutos voi suhteellisesti parantaa Suomen puutarhatuotannon kilpailukykyä.
- Digitalisointi avaa uusia mahdollisuuksia markkinoinnissa.

Uhat

- **Yrittäjien keski-ikä nousee ja eläkeikäisten osuuden kasvaminen. Yrittäjien keski-ikä on jo yli 50 vuotta ja nousee nopeasti. Lisääntynyt epävarmuus markkinoista ja tulevaisuuden tuotantoedellytyksistä vaarantaa sukupolvenvaihdoksia.**
- **Tuotantokustannusten nousu heikentää kannattavuutta, jolloin investoinnit vähenevät ja alan kiinnostavuus vähenee.**
- **Työvoiman, energian ja tuotantopanosten hinnoissa tapahtuu suhteellisen nopeita muutoksia.**
- **Tuotteiden alkuperän väärentäminen vääristää kilpailua ja heikentää alan imagoa.**
- **Supistuva torjunta-ainevalikoima.**
- **Lisääntyvän tuonnin mukanaan tuoma kilpailu.**
- **Kasvintuhoojien leviämisaaran kasvu, joka tuo myös paineita torjunta-aineiden käytölle; Resistentit kasvintuhoojat.**
- **Kaupun ja viranomaisten vaatimusten lisääntyminen ja nopeat muutokset.**
- **Yritysrakenteen hallitsematon muuttuminen.**
- **Tutkimus ja kehitystoiminta on vähäistä.**
- **Tilakoon kasvaminen ja sen mukana tuomat riskit.**
- **Koulutetun työvoiman saanti.**

2.1.5. Puutarhasektorin kehitysnäkymät

Syötävien puutarhatuotteiden kulutus on kasvanut, mikä on myös ravitsemussuositusten ja kansalaisten hyvinvoinnin kasvun mukaista. Kiinnostus terveyteen heijastuu tulevaisuudessa yhä enemmän ruokavalintoihin. Kasvisten osuuden odotetaan kasvavan yhä suuremmaksi. Marjojen kulutus on myös lisääntynyt. Sen sijaan tuoreiden hedelmien kulutus on säilynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana lähes ennallaan. Tavoitteena on, että jokainen suomalainen nauttisi kasviksia puoli kiloa päivässä.

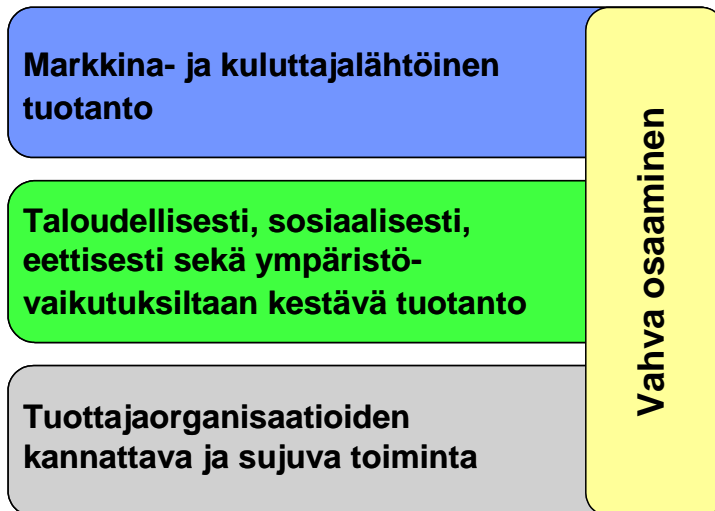
Kuluttajien arvostukset ovat muuttuneet ja niiden uskotaan muuttuvan yhä ekologisemmiksi ja luonnonmukaista tuotantoa suosivimmiksi. Erityisesti nuoret kuluttajat vaativat jatkossa tätä muutosta ns. tavanomaisesti viljellyiltä kotimaisilta tuotteilta. Osa eettistä ruoantuotantoa on ruoan tuottaminen lähellä kuluttajaa. Myös maatalouden painopiste siirtyy puutarhatuotteiden viljelyyn vastapainona rehujen ja lihan tuotannolle, joiden tuotanto kuormittaa ympäristöä kasvituotantoa enemmän.

Erilaiset ruokapiirit ja kasvava kiinnostus paikalliseen sesonkiruokailuun ovat myös nouseva ilmiö. Syksystä 2017 alkaen suomessa käyttöön otettavassa koulujakelujärjestelmässä jaetaan hedelmiä ja vihanneksia koululaisille. Tämän toivotaan pitkällä tähtäimellä opettavan nuoria syömään lisää hedelmiä ja vihanneksia.

Puutarha-alan eri tuoteryhmien menekin odotetaan kasvavan, mikä lisää kysyntää myös uusille tuotteille. Kasvu johtuu puutarha-alan tuotteiden kysynnän kasvun lisäksi väestön kasvusta (0,2 % vuosittain) ja ruokakulttuurin kansainvälistymisestä.

Globalisaatio ja tuonnin lisääntyminen lisäävät kilpailua, johon kotimaisten tuottajien on osallistuttava. Viljelytekniikkaa parantamalla voidaan lisätä tuotannon tehokkuutta ja kilpailukykyä. Elintarvikehuollon kannalta kotimaisen tuotannon kehittäminen ja säilyttäminen ovat tärkeitä, koska maailman väkiluku kasvaa, maapallon tuotantoresurssit ovat rajalliset ja ilmastonmuutoksen eteneminen heikentää monissa maissa ruoantuotannon edellytyksiä. Suomessa tuleekin kehittää edelleen viljelymenetelmiä, joilla voidaan hillitä ilmastonmuutosta.

2.2. Vahvuuksien ja mahdollisuuksien perusteella valittu strategia

Kansallisen strategian painopisteet ja tavoitteet ovat:

1. Markkina- ja kuluttajälähtöinen tuotanto
2. Taloudellisesti, sosiaalisesti, eettisesti sekä ympäristövaikutuksiltaan kestävä tuotanto
3. Tuottajaorganisaatioiden kannattava ja sujuva toiminta

Strategian kaiken läpäisevänä periaatteena on vahva osaaminen.

2.3. Edellisen kansallisen strategian vaikutus

Suomessa tuottajaorganisaatioissa tuotetaan arviolta noin 15 % hedelmien ja vihannesten kokonaistuotannosta. Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien vaikutuksia on tutkittu. Strategiasta ja toimintaohjelmien vaikutuksesta tehtiin tutkimus vuonna 2012. Tuottajaorganisaatiot arvioivat tavoitteiden saavuttamista vuosittain sekä toimintaohjelmittain. Tuottajaorganisaatiot pitävät toimintaohjelmiensa vaikuttavuutta yleisesti hyvänä.

Suomen hedelmä- ja vihannesalan kestävien toimintaohjelmien kansallista strategiaa on arvioitu 31.10.2012 päivätyssä arviointiraportissa. Raportti on perustunut komission asetuksen (EU) 543/2011 127 artiklaan. Arviointiraportin suosituksia on mahdollisuuksien mukaan pyritty toteuttamaan.

3. Asetuksen (EU) N:o 1308/2013 36 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetut toimintaohjelmien tavoitteet ja suoritusindikaattorit

Komission delegoidun asetuksen 27 artiklan 5 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on vahvistettava kansallisessa strategiassaan toimintarahaston enimmäisprosenttimäärät yksittäisten toimenpiteiden tai toimityyppien rahoitukselle eri toimenpiteiden välisen tasapainon varmistamiseksi. Näin ollen kansallisesti vahvistetaan, että tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmassa yksittäinen toimenpide voi olla suuruudeltaan enintään 80 prosenttia koko monivuotisen toimintaohjelman kokonaisbudjetista.

Komission täytäntöönpanoasetuksen 4 artiklan mukainen toimintaohjelmien sisältö

1. Toimintaohjelmiin on sisällyttävä

- a) kuvaus alkutilanteesta käyttäen tarvittaessa liitteessä II olevassa 5 kohdassa lueteltuja yhteisiä perusindikaattoreita;
- b) ohjelman tavoitteet tuotanto- ja myyntinäkömät huomioon ottaen sekä selvitys siitä, miten ohjelmalla pyritään edistämään kansallisen strategian tavoitteita ja miten se vastaa niitä, myös toimien välisen tasapainon osalta. Tavoitteiden kuvauksessa on esitettävä mitattavissa olevat tavoitteet ohjelman toteutuksen edistymisen seuraamisen helpottamiseksi;
- c) ehdotetut toimenpiteet, mukaan luettuina kriisinehkäisy- ja kriisinhallintatoimet;
- d) ohjelman kesto; ja
- e) rahoitusta koskevat seikat, erityisesti
 - i) maksuosuuksien laskutapa ja taso;
 - ii) toimintarahaston rahoitusmenettely;
 - iii) eritasoisten maksuosuuksien perustelut; ja
 - iv) toimien talousarvio ja aikataulu ohjelman kunkin täytäntöönpanovuoden osalta.

2. Toimintaohjelmissa on ilmoitettava

- a) missä määrin eri toimenpiteet täydentävät muita toimenpiteitä ja ovat niiden kanssa yhdenmukaisia, mukaan luettuina muista unionin rahastoista rahoitettavat tai niistä myönnettävään tukeen kelpoiset toimenpiteet ja erityisesti asetuksen (EU) N:o 1305/2013 sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 nojalla hyväksytyjen menekinedistämishjelmien puitteissa toteutettavat toimenpiteet. Tapauksen mukaan on myös viitattava edellisissä toimintaohjelmissa toteutettuihin toimenpiteisiin; ja
- b) että ne eivät aiheuta riskiä unionin rahastoista maksettavasta kaksinkertaisesta rahoituksesta.

Toimintaohjelmaan tulee valita vähintään kaksi seuraavista tavoitteista:
(kuitenkin siten, että toimintaohjelmaan sisällytetään riittävä määrä ympäristötoimia)

- Tuotannon suunnittelu
- Tuotteiden laadun parantaminen tai säilyttäminen
- Tuotteiden kaupallisen arvon lisääminen
- Tuotteiden kaupan pitämisen parantaminen)
- Tuotteiden menekinedistäminen
- Tutkimus ja koetuotanto / Teknisen ja taloudellisen suorituskyvyn parantaminen sekä innovaation edistäminen
- Koulutustoimet ja neuvontapalvelujen käytön edistäminen / Tietämyksen edistäminen ja inhimillisten voimavarojen parantaminen
- Tuotannon mukauttaminen kysyntää vastaavaksi erityisesti määrän ja laadun osalta
- Jäsenten tuottamien tuotteiden markkinoille saattamisen edistäminen
- Tuotantokustannusten optimointi ja tuottajahintojen vakauttaminen
- Ympäristövastuullisuuden edistäminen / Tavoitetta on suositeltavaa rajata tarkempiin erityistavoitteisiin seurannan helpottamiseksi
 - Maaperän suojelun edistäminen
 - Ympäristön säilyttäminen ja suojelu
 - Veden laadun säilyttämisen ja parantamisen edistäminen
 - Vesivarojen kestävä käytön edistäminen
 - Elinympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelemisen edistäminen
 - Maisemansuojelun edistäminen
 - Ilmastonmuutoksen hillitsemisen edistäminen tuotannon ja/tai kuljetusten osalta
 - Ilman laadun säilyttämisen ja parantamisen edistäminen kuljetusten osalta
 - Syntyneen jätteen määrän vähentäminen

Toimintaohjelman tulee sisältää vähintään kaksi ympäristötoimintaa tai toimintaohjelman menoista vähintään 10 % on oltava ympäristötoimia. Huomionarvoista on kuitenkin se, että kun vähintään 80 % tuottajaorganisaation kaikista tuottajajäsenistä on sitoutunut samanlaiseen maatalouden ympäristösitoumukseen, lasketaan tämä sitoumus ympäristötoimeksi. Ympäristötoimista kerrotaan tarkemmin liitteessä I.

Komission delegoidun asetuksen liitteenä II on luettelo toimista, jotka eivät ole tukikelpoisia toimintaohjelmissa. Saman asetuksen liitteenä III on myös luettelo toimista ja menoista, jotka ovat tukikelpoisia ko. toimintaohjelmissa.

Tuottajaorganisaatioiden on lähetettävä toimivaltaiselle viranomaiselle vuosittain raportti, jossa tuottajaorganisaatioiden on ilmaistava:

- miten heidän toimintansa on kehittynyt toimintaohjelman johdosta käyttäen panos-, tuotos-, tulos- ja vaikutusmittareita (ks. esimerkkejä alla)
- mitä ongelmia toimintaohjelman toteuttamisessa on ollut
- toimet joihin tuottajaorganisaatio ryhtyy/ on ryhtynyt toimintaohjelman vaikuttavuuden varmistamiseksi

Toimintaohjelmien loppuraporteissa tulee arvioida koko ohjelman vaikutusta, sekä missä laajuudessa asetetut tavoitteet on saavutettu, perustuen erityisesti tulos- ja soveltuvin osin myös tuotosmittareihin.

Toimivaltainen viranomaisen arvioi tavoitteiden saavuttamista, tehokkuutta ja vaikuttavuutta mm seuraavien mittarien (indikaattorien) avulla:

Panosindikaattoreita:

- käyttöomaisuuden hankintamenot, €
- vuokraus- ja leasingmenot, €
- luonnonmukaisen tuotannon menot, €
- IP- tuotannon tai integroidun torjunnan menot, €
- ympäristömenot, €
- jäljitettävyyteen liittyvät menot, €
- laadun varmentamisen ja analysointiin liittyvät menot, €
- toimien muut menot, €

Tuotosindikaattoreita:

- osallistuvien tilojen määrä, kpl
- toteutettujen toimien määrä, kpl
- investointien kokonaismäärä, €
- osallistujille annettujen koulutuspäivien määrä, kpl
- asianomaisten hehtaarien määrä, ha

Tulosindikaattoreita:

- muutos kaupan pidetyn tuotannon määrässä, tn
- muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa, €
- vaikutus tuotantokustannuksiin, €/kg
- muutos asianomaisen tuotannon määrässä, tn
- toimintaohjelman alettua käyttöön otettujen uusien tekniikoiden/tuotteiden lukumäärä
- henkilöiden lukumäärä jotka ovat suorittaneet koulutustoimen, kpl
- muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa, tuottajien lukumäärässä tai viljelyalassa
- arvioitu muutos jätteen vuosimäärässä, tn/kaupanpidetty tuotantotonni

Vaikutusindikaattoreita:

- muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa, €
- muutos tuottajajäsenten määrässä, kpl
- muutos tuottajajäsenten tuotevalikoimaan kuuluvan tuotannon viljelyalassa, ha

Toimintaohjelman vaikuttavuuden arvioinnissa käytetään vertailupohjana toimintaohjelman lähtötilannetta kuvaavat perusindikaattorit:

Perusindikaattoreita: (*Tähdellä merkittyjä käytetään myös toimintaohjelman alkukuvauksessa)

- *kaupan pitämisen tuotannon arvo, €
- *kaupan pidetyn tuotannon määrä, tn
- *aktiivi tuottajajäsenten määrä, kpl
- *tuottajajäsenten tuotevalikoimaan kuuluvan tuotannon viljelyala, ha
- asianomaisen tuotannon määrä, tn
- asianomaisen tuotannon kaupan pidetyn tuotannon määrä / kaupan pidetyn tuotannon määrä, €/€
- niiden henkilöiden määrä jotka ovat suorittaneet koulutustoimen viimeisten kolmen vuoden aikana, kpl

- neuvontapalveluja käytettävien tuottajajäsenyritysten lukumäärä, kpl

3.1 Kaikkia tai useita toimintyyppjä koskevat vaatimukset

Toimintaohjelmien ympäristötoimet hedelmä- ja vihannessektorilla sekä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämissuunnitelmissa voivat periaatteessa olla päällekkäisiä mutta tukea on mahdollista saada vain toisesta. Alla mainittuja hallinnollisia säännöksiä noudatetaan päällekkäisen rahoituksen välttämiseksi. Toimintaohjelmaan ei voida sisällyttää toimia, jotka saavat tai ovat jo saaneet jotain muuta EU- tai kansallista tukea. Tuenhakijoiden pitää tuen haun yhteydessä vakuuttaa, ettei toimille, joille tukea haetaan, ole saatu tai haettu muuta tukea.

Hakemusten hallinnollisen tarkastuksen tekee Maaseutuvirasto, joka tarkastuksen yhteydessä tarkistaa muista käytettävissä olevista rekistereistä, ettei samalle toimenpiteelle tai investoinnille ole maksettu muuta julkista tukea. Komission täytäntöönpanoasetuksen 27 artiklan mukaisesti osa tukihakemuksista valitaan otannalla tarkastettavaksi paikan päällä. Maaseutuvirasto toteuttaa tällaiset paikan päällä tehtävät tarkastukset ennen tuen maksua. Jokainen toimintaohjelma tarkastetaan paikan päällä vähintään kerran toimintaohjelman toteuttamisen aikana. Osaan tukipäätöksistä kohdistuu myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 mukainen jälkitarkastus, jonka suorittaa Tulli.

Tukihakemuksen käsittely Maaseutuvirastossa:

1. Tukihakemus saapuu Maaseutuvirastoon, hakemuksen liitteenä on tarvittavat asiakirjat
2. Maaseutuvirasto tarkastaa kaikki tukihakemukset.
3. Sellaisten toimenpiteiden osalta, joille on mahdollista maksaa tukea useammasta tukiohjelmasta, Maaseutuvirasto tarkistaa, ettei sama toimenpide ole saanut tai hakenut muuta tukea.
4. Maaseutuvirasto valitsee otannalla paikan päällä tarkastettavat kohteet ja suorittaa tarkastukset.
6. Mikäli huomautettavaa ei löydy, Maaseutuvirasto maksaa tuen hakijalle.

3.2 Erityistiedot niiden toimintyyppien osalta, joilla pyritään saavuttamaan asetuksen (EU) N:o 1308/2013 33 artiklan 1 kohdassa asetetut tai siinä tarkoitetut tavoitteet

Asetuksen (EU) N:o 1308/2013 33 artiklan 1 kohdassa mainitaan, että hedelmä- ja vihannesalan toimintaohjelmien on kestävä vähintään kolme ja enintään viisi vuotta. Toimintaohjelmilla on oltava vähintään kaksi 152 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua tai kaksi seuraavista tavoitteista:

- a) tuotannonsuunnittelu, tuotannon ja kulutuksen ennakointi ja seuranta mukaan lukien;
- b) tuotteiden laadun parantaminen riippumatta siitä, ovatko kyseessä tuoretuotteet vai jalosteet;
- c) tuotteiden kaupallisen arvon lisääminen;
- d) tuotteiden menekin edistäminen riippumatta siitä, ovatko kyseessä tuoretuotteet vai jalosteet;
- e) ympäristötoimenpiteet, erityisesti veteen liittyvät, ja ympäristöystävälliset tuotantomenetelmät, myös luonnonmukainen maatalous;
- f) kriisinehkäisy ja -hallinta.

Toimenpideluettelo:

Jäljempänä oleva listaus toimista ja toimenpiteistä ei ole täydellinen ja tuottajaorganisaation ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka edistävät toimintaohjelman toteuttamista, otetaan vastaan. Jokaisen toimenpideryhmän yhteydessä on myös mainittu esimerkkejä indikaattoreista (mittareista), joita käytetään toteutettujen toimien arviointiin.

Ympäristötoimia koskeva kansallinen säännöstö on liitteenä I.

3.2.1 Tuotannonohjaustoimenpiteet (uusi otsikko täytäntöönpanoasetuksen liitteessä I: käyttöomaisuuden hankinta)

Toiminta	Toimenpiteet
Maaperän kestävä käytön edistäminen <ul style="list-style-type: none"> - viljelykierrot - oikeaoppinen muokkaaminen - salaojitukset 	sopimusneuvottelut analyysit suunnitelmat kasvukunnon havainnointi ja seuranta
Terveen ja tuottokykyisen kasvuston ylläpito <ul style="list-style-type: none"> - tautien ja tuholaisvahinkojen ennaltaehkäisy - kasvinsuojeluaineiden käyttöä täsmentävät tai vähentävät toimet - oikea-aikaisen ja oikeaoppisen torjunnan käytön edistäminen - resistenssiä vähentävät toimet - ravinteiden optimaalista käyttöä edistävät toimet - oikea lajikevalinta - oikea lajivalinta - veden puhdistus 	kasvuston uusiminen analyysit suunnitelmat seurannat ohjausjärjestelmät ennuste ja varoitusjärjestelmät laite ja konehankinnat (mukaan lukien mikroskoopit, luupit) kalibroinnit ja testaukset ansat, pyydykset, liimarenkaat, harsot, verkot, jänis-, hirviaidat mekaaninen rikkakasvien torjunta, liekitys ilmava kasvusto (hoitotoimet) biohajoavan materiaalin käyttö tunnistuspalvelut
Kannattava ja sujuva toiminta <ul style="list-style-type: none"> - hallinta- johtamis- ja tietojärjestelmien - tehokas hyödyntäminen - toimintaan sitoutunut jäsenkunta - vahva yhteistoiminta - yhteinen vahva brändi - kustannusten hallinta - parhaat toimintamallit käyttöön 	ennustepalvelut ja ennustamisjärjestelmät tuotannon sopeuttamistoimet, sopimusneuvottelut tiedotusjärjestelmät seurantajärjestelmät laatujärjestelmät (mukaan lukien auditoinnit, katselmukset ja sertifiointit) johtamisjärjestelmät tuottajaorganisaation hallintoa tehostavat toimet yhteistyöneuvottelut ja yhteistoimintaa vahvistavat tilaisuudet

	uusien jäsenten rekrytointitilaisuudet ulkoisen viestinnän kehittäminen (nettsivut, tiedotteet, esitteet, esittelyt) brändin rakentaminen tunnettuuden parantaminen toimintamallien yhteensovittaminen tuotannon kustannustehokkuutta parantavat toimet logistiikan kehittäminen bench marking
--	--

Indikaattorit:

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä
- Investointien kokonaisarvo (euroa)

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa (euroa)
- Muutos kaupan pidetyn tuotannon määrässä (tonnia)
- Arvioitu vaikutus tuotantokustannuksiin (euroa/kg)
- Muutos niiden hedelmä- ja vihannestuottajien kokonaismäärässä, jotka ovat tuottajaorganisaation aktiivijäseniä (lukumäärä)
- Muutos sellaisen hedelmä- ja vihannestuotannon kokonaisalassa, jonka sadon korjaavat tuottajaorganisaation jäsenet (ha)

3.2.2. Muut toimet

3.2.2.1. Tuotteiden laadun parantamiseksi tai säilyttämiseksi tarkoitetut toimet

Toiminta	Toimenpiteet
Asiakslähtöinen kilpailukykyinen tuote <ul style="list-style-type: none"> - hyvästä mausta huolehtiminen - tuote on turvallinen (sisäinen laatu, jäljitettävyyys, tuotantohygienia) - tuotteella tarkoituksenmukainen laatu (laatu on käyttötarkoituksen mukainen, laatu täyttää asetetut vaatimukset) - tuotteella tarkoituksenmukainen kestävyys (viljely- ja korjuutekniikka, lajikevalinnat, käsittely läpi ketjun, varastointi, kauppakunnostus ja pakkaukset, kylmäketjuhallinta, ketjuyhteistyö) - tuote täyttää asiakkaan tarpeet - tuote erottuu edukseen - tuote on kannattava 	tuote- ja pakkauskehityshankkeet analyysit, makutestit, säilyvyytestit asiakaspalautejärjestelmät lajikekartoitukset koe-erien markkinointi asiakastilaisuudet tuote-esittelyt promootiomateriaali ja promootiotilaisuudet tuote-esittelyn paikkavuokrat ja rekvisiitta kampanjamaksut myyntineuvottelut markkinatutkimukset tuotteen oikeaoppista käsittelyä ja käyttöä edistävän materiaalin tuottaminen ja levittäminen tietohallinta ja jäljitettävyyjärjestelmät laadun hallintajärjestelmät tuotantohygieniaan panostaminen kone- laite ja rakennusinvestoinnit (mukaan lukien kylmälaitteet, lajittelijat, varastot, kosteuttajat, termostaatit sekä muut tuotteen käsittelylaitteet ja tilat jne) kimalaispesät bench marking teknologian hyödyntäminen; älylaitteet

Indikaattorit:

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä
- Investointien kokonaisarvo (euroa)

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa (euroa/kg)
- Muutos kaupan pidetyn tuotannon määrässä (tonnia)
- Arvioitu vaikutus tuotantokustannuksiin (euroa/kg)

- Muutos sellaisen kaupan pidetyn tuotannon määrässä, joka on kyseisen laatu järjestelmän laatuvaatimusten mukainen (tonnia)
- Muutos niiden hedelmä- ja vihannestuottajien kokonaismäärässä, jotka ovat tuottajaorganisaation aktiivijäseniä (lukumäärä)
- Muutos sellaisen hedelmä- ja vihannestuotannon kokonaisalassa, jonka sadon korjaavat tuottajaorganisaation jäsenet (ha)

3.2.2.2. Kaupan pitämisen parantamistoimet

Toiminta	Toimenpiteet
kysyntä ja tarjonta kohtaavat <ul style="list-style-type: none"> - sujuva myynti - tuote erottuu markkinoilla ja myyntipaikoilla edukseen - tarjonta ja kysyntä tasapainossa - lähituotantomahdollisuuksien hyödyntäminen 	tiedotteet tuote-esittelyt reseptien ja tuotteiden käytön kehittelyt geneerinen mainoskampanja tuotekehitys markkinointimaksut menekinedistämisen suunnittelu- ja toteutus promootiot brändien rakentaminen hinnoittelun kehittäminen asiakas-/tuotesegmentoinnit asiakastietojärjestelmät tilaus- ja laskutusjärjestelmät palautejärjestelmät myyntineuvottelut asiakastilaisuudet asiakassuhteiden vaaliminen (kanta-asiakas järjestelmät ym.) uusien markkinakanavien etsintä markkinatutkimukset myyntiä tai tunnettuutta edistävät kilpailut ja tempaukset viestintä (verkkosivut, ym.) logistiikkaratkaisut bench marking ympäristön kohentaminen imagon luominen menekinedistäminen

Indikaattorit:

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä
- Investointien kokonaisarvo (euroa)

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa (euroa)
- Muutos kaupan pidetyn tuotannon määrässä (tonnia)
- Arvioitu vaikutus tuotantokustannuksiin (euroa/kg)
- Muutos niiden hedelmä- ja vihannestuottajien kokonaismäärässä, jotka ovat tuottajaorganisaation aktiivijäseniä (lukumäärä)
- Muutos sellaisen hedelmä- ja vihannestuotannon kokonaisalassa, jonka sadon korjaavat tuottajaorganisaation jäsenet (ha)

3.2.2.3. Tutkimus ja koetuoanto

Toiminta	Toimenpiteet
<p>Parhaat ratkaisut käyttöön</p> <ul style="list-style-type: none"> - viljelytekniikassa - energian käytössä - ympäristöhaittojen minimoimisessa - osaamisen kehittämisessä - tuotteen käsittelyssä - markkinoinnissa - organisaation toiminnassa - lajikkeiden valinnassa ilmaston ja maaperän mukaan 	koetoiminta järjestelyineen, materiaaleineen, analyseineen, seurantoineen, laitteineen, tietojärjestelmineen, koneineen ja rakennuksineen bench marking neuvonta koulutus opintomatkat

Indikaattorit:

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä
- Investointien kokonaisarvo (euroa)
- Asianomaisten hehtaarien määrä (ha)

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Niiden uusien tekniikoiden, prosessien ja/tai tuotteiden lukumäärä, jotka on otettu käyttöön toimintaohjelman alettua
- Muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa (euroa)
- Muutos niiden hedelmä- ja vihannestuottajien kokonaismäärässä, jotka ovat tuottajaorganisaation aktiivijäseniä (lukumäärä)
- Muutos sellaisen hedelmä- ja vihannestuotannon kokonaisalassa, jonka sadon korjaavat tuottajaorganisaation jäsenet (ha)

3.2.2.4. Koulutus- ja neuvontatyypiset toimet

- mukaan lukien ympäristötoimiin liittyvät koulutus- ja neuvontatyypiset toimet

Toiminta	Toimenpiteet
Vahvan osaamisen edistäminen - liittyen toimintaohjelman tavoitteiden toteutumiseen - liittyen ympäristötoimia koskevan kansallisen säännösten toteutumiseen	Kokoukset, neuvonta, koulutusohjelmat ja opintomatkat hedelmä- ja vihannesalan sekä tuottajaorganisaatioiden tiedonvaihtopäivät ja konferenssit ympäristökatselmukset suunnitelmiseen energiakatselmukset suunnitelmiseen

Tuen maksun perusteena ovat mm. kokouksista, konferensseista, neuvonnasta, koulutusohjelmista ja opintomatoista aiheutuneet kustannukset, osallistujien päivärahat sekä matka- ja majoituskulut mukaan luettuine tositteiden perusteella.

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Niiden henkilöiden lukumäärä, jotka ovat suorittaneet koko koulutustoimen/-ohjelman
- Neuvontapalveluja käyttävien tilojen lukumäärä
- Muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa (euroa)
- Muutos niiden hedelmä- ja vihannestuottajien kokonaismäärässä, jotka ovat tuottajaorganisaation aktiivijäseniä (lukumäärä)
- Muutos sellaisen hedelmä- ja vihannestuotannon kokonaisuudessa, jonka sadon korjaavat tuottajaorganisaation jäsenet (ha)

3.2.2.5. Kriisinehkäisy- ja kriisinhallintatoimenpiteet

Suomessa voidaan soveltaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 33 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan h alakohtaa 'satovakuutus'. Satovakuutus voidaan ottaa komission delegoidun asetuksen 50 artiklassa mainittuja vahinkoja varten.

Toiminta:

Sadon vakuuttaminen luonnon-, katastrofien, sääolosuhteiden, kasvitautien tai -tuholaisten aiheuttamien vahinkojen varalta

Toimenpide:

Satovakuutuksen ottaminen

Tuen maksun peruste: vakuutusmaksu

Tuotosindikaattoreina käytetään mm.:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimeen osallistuvien tuottajaorganisaatioiden lukumäärä
- investoinnin (vakuutusmaksut) kokonaismäärä (€)

Tulosindikaattoreina käytetään mm.:

- vakuutetun riskin kokonaisarvo (€)

3.2.2.6. Ympäristötyyppiset toimet

Ympäristötyyppiset toimenpiteet on listattu liitteessä I. (Ympäristötoimia koskeva kansallinen säännöstö).

3.2.2.7. Muun tyyppiset toimet

Toiminta:

- osakkeiden osto, mikäli se vaikuttaa myönteisesti toimintaohjelman tavoitteiden toteutumiseen paitsi jos kyseessä on taloudellinen investointi.
- yleiskustannukset, 2% toteutuneista kustannuksista, kuitenkin enintään 180 000 euroa, josta puolet on yhteisön tukea ja puolet tuottajaorganisaation itsensä rahoittamaa.

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä
- Investointien kokonaisarvo (euroa)
- Asianomaisten hehtaarien määrä (ha)

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Muutos kaupan pidetyn tuotannon arvossa (euroa)
- Muutos kaupan pidetyn tuotannon määrässä (tonnia)
- Arvioitu vaikutus tuotantokustannuksiin (euroa/kg)
- Muutos niiden hedelmä- ja vihannestuottajien kokonaismäärässä, jotka ovat tuottajaorganisaation aktiivijäseniä (lukumäärä)
- Muutos sellaisen hedelmä- ja vihannestuotannon kokonaisalassa, jonka sadon korjaavat tuottajaorganisaation jäsenet (ha)

4. Toimivaltaisten viranomaisten ja vastuuelinten nimeäminen

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa neuvoston ja komission asetusten noudattamisesta Suomessa.

Maaseutuvirasto vastaa tukiohjelman toimeenpanosta.

5. Seuranta- ja arviointijärjestelmän kuvaus

Komission täytäntöönpanoasetuksen liitteen II mukaisesti.

5.1. Asetuksen (EU) N:o 1308/2013 36 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitettu toimintaohjelmien arviointi ja e alakohdassa tarkoitettut tuottajaorganisaatioiden raportointivelvollisuudet

Komission delegoidun asetuksen II osaston V luvun 2 jakson mukaisesti.

5.2. Kansallisen strategian seuranta ja arviointi

Kansallisen strategian seuranta ja arviointia tehdään säännöllisesti tuottajaorganisaatioiden, sidosryhmien ja Maaseutuviraston sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteistyönä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa toimeksiannon tarkoitukseen sopivalle toimijalle, joka suorittaa komission delegoidun asetuksen 58 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun vuonna 2020 toteutettavan arviointimenettelyn.

LIITE I

YMPÄRISTÖTOIMIA KOSKEVA KANSALLINEN SÄÄNNÖSTÖ

Ympäristötoimien kansallisen säännösten tavoitteena on kannustaa tuottajaorganisaatioita siirtymään ympäristöystävällisempiin energialähteisiin ja tuotantotapoihin. Tavoitteiden pohjana on Euroopan Parlamentin ja Neuvoston päätös N:o 1386/2013/EU vuoteen 2020 ulottuvasta yleisestä unionin ympäristöalan toimintaohjelmasta ”Hyvä elämä maapallon resurssien rajoissa (ns. seitsemäs ympäristöä koskeva toimintaohjelma) sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 191 artikla. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1308/2013 36 artikla 1. kohta)

Ns. seitsemännellä ympäristöä koskevalla toimintaohjelmalla on seuraavat teemakohtaiset ensisijaiset tavoitteet:

- 1) muuttaa unioni resurssitehokkaaksi, vihreäksi ja kilpailukykyiseksi vähähiiliseksi taloudeksi;
- 2) suojella unionin kansalaisia ympäristöön liittyviltä paineilta sekä terveyteen ja hyvinvointiin kohdistuvilta riskeiltä ja
- 3) suojella säilyttää ja parantaa unionin luonnonpääomaa.

Ympäristötoimien kansallisen säännösten painopisteet ovat samat kuin Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa vuosille 2014–2020 asetetut tavoitteet:

- Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen ilmastonmuutokseen tehostuvat ja
- luonnon monimuotoisuus lisääntyy sekä vesistöjen tila ja maatalouskäytössä olevan maaperän tila paranevat.

Tukea ei myönnetä metsämaan raivaamiseen hedelmien ja vihanneksien viljelyä varten.

Yleiset ehdot tuottajaorganisaatioiden valitsemille ympäristötoimille

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 33 artiklan 5. kohdan 1. alakohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että

- a) toimintaohjelmat sisältävät vähintään kaksi ympäristötoimintaa tai
- b) toimintaohjelmien menoista vähintään 10 prosentilla katetaan ympäristötoimia.

Toimintaohjelman hyväksymisen yhteydessä hakija ilmoittaa, kumpaa kohtaa se soveltaa.

Saman 5 kohdan 2. alakohdan mukaan ympäristötoimien on oltava asetuksen (EU) N:o 1305/2013 28 artiklan 3 kohdassa maatalouden ympäristötuille vahvistettujen vaatimusten mukaisia.

Edelleen saman 5. kohdan 3. alakohdan mukaan jos vähintään 80 prosenttia tuottajaorganisaation kaikista tuottajajäsenistä on sitoutunut yhteen tai useampaan samanlaiseen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan tai Ahvenanmaalla Landsbygdsutvecklingsprogram – Åland -ohjelmaan sisältyvään (asetus (EU) N:o 1305/2013 28 artiklan 3. kohta) maatalouden ympäristösitoumukseen, on kullakin näistä sitoumuksista mahdollista korvata tämän kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohdan mukainen ympäristötoimi.

Saman 5 kohdan 4. alakohdan mukaan tämän kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuille ympäristötoimille myönnettävällä tuella on katettava toimesta aiheutuvia lisäkustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Tuottajaorganisaatioiden ja niiden jäsenten on sitouduttava sellaisiin ympäristötoimiin, joiden **kesto** on sen tehoon oleellisesti vaikuttava tekijä, koko toimintaohjelman ajaksi. Mikäli toimintaohjelman kesto on 3-4 vuotta, tuottajaorganisaation edellytetään jatkavan ko. toimenpiteen toteuttamista myös seuraavassa toimintaohjelmassa.

Ympäristötoimenpiteen ollessa investointityyppinen luetaan kyseisen ympäristötoimenpiteen toteutusajaksi investointivuoden lisäksi kyseisen investoinnin verotuksellisen poistoajan mukaiset vuodet toteutettavan toimintaohjelman aikana.

Toiminnassa on noudatettava voimassa olevia säädöksiä (tukiehdot, lannoitesäädökset, kasvinsuojelusäädökset ja jätelain nojalla annetut säädökset). Vain säädösten perusvaatimusten ylittävien toimenpiteiden aiheuttama lisäkulu voidaan korvata eli hyväksyttävä korvaus ympäristötoimista on ylimääräinen kulu tai tulonmenetys, joka syntyy valittaessa ympäristöystävällinen toimintatapa.

Jos tuottajaorganisaation investointi sijoitetaan yksittäisen jäsenen tilalle, on noudatettava, sitä mitä asiasta on säädetty valtioneuvoston asetuksen (522/2013) 4 §:n 2 momentissa tai vastaavassa uudemmassa säännöksessä. Jos toimintaohjelmaan otetaan tilakohtaisia investointeja, tuottajaorganisaation sääntöihin on lisättävä määräykset investoinnin tai sen arvon perimisestä takaisin jäsenen erotessa organisaatiosta.

Päällekkäisen rahoituksen estämiseksi hakija vakuuttaa hakemuksessa, ettei ole saanut muita tukia hakemuksessa mainittuihin ympäristötoimenpiteisiin (kts. kansallinen strategia kohta 3.1). Lisäksi Tulli tekee jälkikäteen kirjanpidon tarkastuksia. Toimenpiteille voi maksaa tukea vain niissä tapauksissa, että ne eivät saa tukea muualta.

Kulut korvataan tositteiden sekä poikkeustapauksissa mahdollisten hyväksyttävien tulonmenetyslaskelmien tms. perusteella. Tietyt toimenpiteet (esimerkiksi energia- ja ympäristökatselmukset) vaativat ennakkohyväksynnän Maaseutuvirastosta ollakseen korvauskelpoisia.

Toimenpiteiden on kohdistuttava koko tuottajaorganisaatioon tai merkittävään osaan siitä. Tuottajaorganisaatio voi esimerkiksi tehdä keskitetysti materiaalihankintoja ja myydä sen jälkeen materiaalin eteenpäin tuottajille.

Lisäksi on huomattava, että kaikkea voimassaolevaa lainsäädäntöä on noudatettava, vaikka sitä ei olisi tässä liitteessä erikseen mainittu.

Ympäristötoimet, joita voidaan sisällyttää ohjelmaan

(Komission täytäntöönpanoasetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan ympäristötoimien luettelo on ei-tyhjentävä)

Erityistavoite tai toiminta	Toimenpidekokonaisuus
Unionin muuttaminen resurssitehokkaaksi, vihreäksi ja kilpailukykyiseksi vähähiiliseksi taloudeksi	1. Energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä parantavat toimenpiteet
	2. Hiilidioksidipäästöjen hyötykäyttö kasvihuoneissa
	3. Biohajoavien materiaalien käytön edistäminen
	4. Jätteiden käsittely ja jätteiden uusiokäytön edistäminen
	5. Ympäristöystävällinen pakkaaminen
Unionin kansalaisten suojeleminen ympäristöön liittyviltä paineilta sekä terveyteen ja hyvinvointiin kohdistuvilta riskeiltä	6. Ympäristöohjausjärjestelmän tai ympäristökatselmuksen toteuttaminen
	7. Integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajemmat toimenpiteet
	8. Biopetien perustaminen
	9. Biologisen torjunnan käyttö kasvihuoneissa konventionaalisten torjuntamenetelmien vaihtoehtona
	10. Tarkennettu vedenkäyttö sekä ravinteiden kierrätys ja talteenotto
Unionin luonnonpääoman suojeleminen, säilyttäminen ja parantaminen	

Ympäristötoimien indikaattorit:

Tuotosindikaattoreina (mittareina) käytetään mm seuraavia tekijöitä:

- toteutettujen toimien lukumäärä
- toimiin osallistuvien tilojen lukumäärä
- Investointien kokonaisarvo (euroa)
- Asianomaisten hehtaarien määrä (ha)

Toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan mm. seuraavia tulos- ja vaikuttavuusindikaattoreita käyttämällä, eli vertaamalla alkutilannetta saavutettuun lopputilanteeseen:

- Arvioitu muutos mineraalilannoitteiden vuotuisessa kokonaiskulutuksessa hehtaaria kohden lannoitetyypin mukaan (kg/ha)
- Arvioitu muutos veden vuosikäytössä hehtaaria kohden (m³/ha)
- Arvioitu muutos energian vuosikäytössä energia- tai polttoainetyypin mukaan
- Arvioitu muutos syntyneen jätteen vuosimäärässä (tonnia kaupan pidettyä tuotantotonnia kohden)
- Arvioitu muutos pakkausten vuosikäytössä (tonnia kaupan pidettyä tuotantotonnia kohden)

Seuraavassa ympäristötoimet jaoteltuna seitsemännen yhteisöä koskevan ympäristöohjelman mukaisesti sekä niiden perustelut, tavoitteet, toimenpiteisiin liittyvät sitoumukset sekä selvitys tuen maksatuksen perusteista:

Teemakohtainen ensisijainen tavoite 1: Muuttaa unioni resurssitehokkaaksi, vihreäksi ja kilpailukykyiseksi vähähiiliseksi taloudeksi (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston päätös N:o 1386/2013/EU 2 artiklan 1 kohdan b alakohta)

Toimenpidekokonaisuus 1: Energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä parantavat toimenpiteet

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet:

Viljelyssä ja muussa toiminnassa pyritään energiaterohkuuteen sekä pyritään vähentämään uusiutumattomien polttoaineiden käyttöä. Tämän toimenpiteen tapauksessa tuottajaorganisaatioissa tai toimenpiteen muussa kohteessa edellytetään tehtäväksi energiakatselmus tai energiasuunnitelma.

Energiakatselmus on standardien mukaisesti suoritettu kokonaisvaltainen selvitys rakennusten ja prosessien energian ja veden käytöstä sekä kaikista kannattavista säästämahdollisuuksista.

Energiasuunnitelma on energiakatselmusta kevyempi energia-asioihin perehtyneen henkilön tekemä selvitys tilan tai kiinteistöjen energiansäästämahdollisuuksista. Energiasuunnitelma voi olla suunniteltuun toimenpiteeseen keskittyvä mutta siinä tulee ottaa monipuolisesti huomioon myös muu energiankulutus ja -säästö.

Energiakatselmuksen tai -suunnitelman perusteella suositeltavia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi hankinnat, joilla hyödynnetään energialähteenä teollisuuden hukkalämpöä, aurinkovoimaa, tuulivoimaa, maalämpöä, tai muita uusiutuvia energialähteitä, tai joilla tehostetaan energiaterohkuutta kuten esimerkiksi tuotantotilojen ja -rakenteiden (seinien, putkien, ovien yms.) tehokkaampi lämmöneristys tai esim. lauhdelämmön talteenottojärjestelmät. Myös esim. tuulensuojarakenteilla voidaan aikaansaada energiasäästöjä. Energiaterohkuutta parantavia toimenpiteitä voisivat myös olla esimerkiksi lämpöerhojen asentaminen ja LED-valaistus, kun ne toteutetaan

energiatehokkuutta parantavina toimenpiteinä (eivät ole ympäristötoimenpiteinä tukikelpoisia uusinvestointien yhteydessä tai lisävalaistuksena).

Investoinnit energiaa tuottaviin järjestelmiin ovat tukikelpoisia komission täytäntöönpanoasetuksen 3 artiklan 5. kohdan mukaisesti, jos investoinnin myötä tuotetun energian määrä ei ylitä määrää, jonka tuottajaorganisaatio, sen tytäryhtiö tai sen jäsenet (riippuen investoinnin kohteesta) ovat käyttäneet aikaisemmin vuosittain hedelmiin ja vihanneksiin liittyviin toimiin.

Sitoumukset:

Tuki on rajattu hankintoihin, jotka on perusteltu energiakatselmuksen tai energiasuunnitelman pohjalta ja joiden voi todentaa vähentävän fossiilisten polttoaineiden käyttöä tai aikaansaavan energiansäästöä. Investoinnit ovat tukikelpoisia, jos niiden avulla saadaan vähennettyä tuotantopanosten käyttöä tai ympäristön pilaantumista aiheuttavia päästöjä vähintään 15 prosenttia, laskettuna investoinnin verotukselliselta poistoajalta aiemmin vallinneeseen tilanteeseen verrattuna. Tästä poiketen voidaan hyväksyä investointi, joilla voidaan päästä vähintään seitsemän prosentin vähennykseen laskettuna investoinnin verotukselliselta poistoajalta aiemmin vallinneeseen tilanteeseen verrattuna edellyttäen, että kyseisen investoinnin avulla voidaan saavuttaa vähintään yksi ympäristön kannalta suotuisa lisävaikutus. Komission täytäntöönpanoasetuksen 3 artiklan 3. ja 4. kohdissa säädetään tarkemmin ympäristön kannalta suotuisien investointien tukikelpoisuudesta.

Katselmuksen tai suunnitelman mukaiset toimenpiteet on hyväksyttävä Maaseutuvirastossa etukäteen. Hyväksyntä voidaan tehdä toimenpiteen teknisten tietojen perusteella.

Energiatehokkuutta lisäävien toimenpiteiden kesto on oleellinen tekijä ympäristön kannalta. Investoidun laitteen tms. käyttöä on jatkettava vähintään sen verotuksellisen poistoajan.

Tuen maksun peruste:

Investoinnin hankintahinta, sekä hankintaan, asennukseen ja käyttöönottoon liittyvät työtunnit.

Energiakatselmuksien ja niiden pohjalta tehtyjen suunnitelmien kulut ovat hyväksyttäviä osana 3.2.2.5. Koulutus ja neuvontatyypisten toimia.

Toimenpidekokonaisuus 2: Hiilidioksidipäästöjen hyötykäyttö kasvihuoneissa

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet:

Ilman hiilidioksidipitoisuus on yhtä tärkeä kasvutekijä kuin valo. Ilman normaali hiilidioksidipitoisuus, 340 ppm, ei kuitenkaan vielä riitä tuottamaan parasta kasvutulosta. Eri kasvit tarvitsevat yleensä hiilidioksidia 600 - 1000 ppm. Lisättäessä kasvihuoneilmaan hiilidioksidia tomaatin, kurkun ja salaatin sato kasvaa keskimäärin 25 - 30 %, mutta suuremmistakin luvuista on näyttöä. Hiilidioksidipäästöjä hyödyntämällä voidaan huolehtia

siitä, että hiilidioksidilannoitukseen käytetyn kaasun tuotanto kuormittaa mahdollisimman vähän ympäristöä.

Sitoumukset:

Tuettavia toimenpiteitä ovat kulut, jotka syntyvät siirryttäessä käyttämään hiilidioksidilannoituksessa teollisuuden jätehiilidioksidia tai lämmityksessä käytettävän biopolttoaineen, nestekaasun tai maakaasun palamisessa syntyvää hiilidioksidia. Toimenpide voi olla esimerkiksi maakaasu- tai biopolttoainekäyttöisen kaasumoottorin hankinta, joka tuottaa sähköä, lämmön ja hiilidioksidin samanaikaisesti.

Tuen maksun peruste:

Investoinnin hankintahinta, sekä hankintaan, asennukseen ja käyttöönottoon liittyvät työtunnit.

Toimenpidekokonaisuus 3. Biohajoavien materiaalien käytön edistäminen

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet:

Rikkakasvintorjunnassa biohajoavien materiaalien käytön tavoitteena on vähentää torjunta-ainekäsittelyä ja eroosiota. Myös kastelutarve vähenee ja samalla ravinteiden huuhtoutuminen vesistöihin ja pohjaveteen. Biohajoavaa katetta ei tarvitse kerätä pois, mikä vähentää työmäärää. Eräiden biohajoavien materiaalien levitys ja muu käsittely on osoittautunut käytännössä hieman hitaammaksi kuin vastaavien kulutusta paremmin kestävien ei-biohajoavien materiaalien. (Esim. biohajoavien tukinarujen paksumpi kudos verrattuna ei-biohajoavaan tukinaruun merkitsee, että tukinarurullassa on lankaa vähemmän ja näin ollen tukinarurullia joutuu vaihtamaan tiheämpään).

Kasvihuoneissa kasvualustana voidaan käyttää mineraalivillan sijasta eloperäistä kasvualustaa, kuten esimerkiksi turvetta.

Sitoumukset:

Tuottajaorganisaatio hankkii biohajoavan materiaalin keskitetysti ja myy eteenpäin jäsenilleen.

Tuen maksun peruste:

Biohajoavan materiaalin ja biohajoamattoman vastaavan tuotteen välinen kustannusero on tukikelpoinen. Kustannuserolaskennassa otetaan huomioon mahdolliset lisätyökulut biohajoavan materiaalin hitaammasta käsittelystä ja vastaavasti mahdolliset työkulusäästöt työvaiheiden poisjäännistä.

Toimenpidekokonaisuus 4. Jätteiden käsittely ja jätteiden uusiokäytön edistäminen

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet:

Kasvat jättemäärät ovat ympäristölle rasitus, jota voidaan tehokkaasti pienentää pienentämällä syntyvän jätteen määrää ja järjestämällä syntyvälle jätteelle asianmukainen kierrätys ja muu hyödyntäminen. Vihannesalalla syntyy erilaisia jätteitä tuotteiden puhdistuksessa, lajittelussa ja kauppakunnostuksessa. Vihannesten käsittelyssä syntyy erilaisia kasviperäisiä jätteitä, viallisia tuotteita, kuori- ja naattijätettä ja muuta kasvijätettä. Juuri- ja mukulakasvien sekä ruukkuvihannesten käsittelyssä syntyy myös maajätettä ja jätevesiä. Tuotteiden pakkaaminen ja kuljetus myyntiin tuottaa erilaista pakkausjätettä kuljetusketjun eri vaiheissa matkalla tilalta kaupan vihannesosastolle.

Jätteen syntyminen vaihtelee vuodenaikojen tuotantokausien mukaan ja painottuu monesti satokauteen tuotantoketjun varrella.

Yleisesti ottaen jätteet tulee käsitellä tehostamalla kierrätystä ja muuta hyödyntämistä jätelain (646/2011) etusijajärjestyksen mukaisesti.

Vihannesalalla jätehuollon käsittelyvaatimukset täyttävää jätevirtojen käsittelyä voidaan parantaa vaiheittain ja jätevirroitain siten, että otetaan käyttöön eri jätevirtojen ja kertymien ominaispiirteet huomioon ottavia esikäsittelymenettelyitä ja kierrätysjärjestelyitä kuten prosessi-, pakkaus- ja kuljetusteknologiaa, joilla voidaan parantaa yhtäältä jätehuoltoa ja toisaalta vihannestuotteiden tuotannon ja kaupan edellytyksiä.

Sitoumukset:

Syntyvän jätteen määrää voidaan vähentää erilaisin toimin. Esimerkiksi myyntiin kelpaamattomat hedelmät ja vihannekset voidaan lahjoittaa hyväntekeväisyyteen tai rehuksi ja pakkauksia voidaan uudelleen käyttää.

Jätteitä käsiteltäessä ne on pyrittävä lajittelemaan mahdollisimman ympäristöystävällisesti siten, että jätejakeiden laatu on hyvä ja mahdollistaa jätteen asianmukaisen hyödyntämisen. Jäte voidaan hyödyntää materiaalina (kierrätys) tai energiana. Vain jätelain mukaiset riittävät vähimmäisvaatimukset ylittävät toimenpiteet voidaan korvata.

Biohajoavan tai muun orgaanisen jätteen sijoittaminen kaatopaikalle on ollut kiellettyä vuoden 2016 alusta lukien. Tällainen jäte on siten ensisijaisesti kierrätettävä (esim. kompostointi, mädätys) tai toissijaisesti hyödynnettävä energiana lainsäädännön vaatimukset täyttävissä laitoksissa.

Jätteiden lajittelun, jätejakeiden laadun parantamisen tai kierrätyksen on vähennettävä polttoon vietävän sekajätteen määrää. Myös jätevesiverkostoon menevän orgaanisen aineksen ja ravinnekuormituksen jätevesimäärää voidaan vähentää merkittävästi.

Toimenpiteen kesto ja järjestelmällisyys ovat oleellisesti sen ympäristötehokkuuteen vaikuttavia tekijöitä. Jätejakeiden tehostetun lajittelun ja jätejakeiden toimittamisen kullekin jätejakeelle soveltuvaan ja asianmukaiseen kierrätykseen, hyödyntämiseen tai muuhun käsittelyyn tulee jatkua vähintään 5 vuotta estämättä kuitenkaan prosessin tai toimen suunnitelmallista parantamista edelleen aikaisempaa kattavammasi tai tehokkaammasi ohjaamiseksi kierrätykseen.

Tuen maksun peruste:

Korvattavia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi yrityksen oman jätteiden lajittelukeskuksen perustaminen, sen ylläpito sekä siihen liittyvät hankinnat kuten jäteaseman toiminnan seuranta ja sen suunnitelmallinen kehittäminen, sekä eri jätejakeiden hyödyntämiseen tarvittavat laitehankinnat ja selvitystyöt. Kulukorvauslaskelmassa huomioidaan mahdolliset jätehuoltomaksuissa syntyvät säästöt. Tukikelpoisia toimenpiteitä ovat myös lajittelu- ja pakkaushallin jätevesien esikäsittelyn parantaminen ja paikalliskäsittely kuten ohjaaminen juurakkopuhdistamoon. Kierrätyksen osuuden ja kierrätykseen ohjattavan jätteen laadun jatkuvan parantamisen hankkeet olisivat tukikelpoisia toimenpiteitä. Ne kohdistuisivat vaihe vaiheelta yrityksen tai toiminnan kaikkiin eri jätevirtoihin ja lopulta kaikkeen jätteeseen. Lisäksi korvattavia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi kasvijätteiden, taimien ja kasvualustan kompostointiin tai muuhun toimintaan liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään kierrätettävyyttä tai jolla vähennetään mahdollisia ravinnepäästöjen pistekuormia ko. materiaaleista.”

Toimenpidekokonaisuus 5. Ympäristöystävällinen pakkaaminen

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet

Pakkausten uudelleen käytöllä sekä kierrätettävien materiaalien käytöllä säästetään uusiutumattomia luonnonvaroja ja vähennetään pakkausjätteen määrää.

Sitoumukset:

Seuraavia toimia voidaan tukea, mikäli niistä aiheutuvat kulut ovat suuremmat kuin lakisääteiset perusvaatimukset: ympäristöystävällisten materiaalien käyttö, uudelleen käytettävien laatikoiden käyttö ja uusimateriaalien käyttö. Tuettavien toimenpiteiden on johdettava nettohyötyyn ympäristölle.

Uudelleen käytettävien laatikoiden osto- tai vuokrauskulut eivät ole tukikelpoisia.

Tuen maksun peruste:

Tukea voidaan maksaa esimerkiksi niistä toteutuneista kuluista, joita on aiheutunut uudelleenkäytettävien laatikoiden tai pakkausmateriaalin keräämisestä, lajittelusta, puhdistamisesta jne. mukaan lukien näihin liittyvien investointien hankintahinnat. Tuottajaorganisaation on osoitettava hakemuksessa ympäristöystävällisen vaihtoehdon valinnan aiheuttama lisäkulu tai tulonmenetyt. Laskelmassa on otettava huomioon myös syntyneet säästöt.

Teemakohtainen ensisijainen tavoite 2: Suojella unionin kansalaisia ympäristöön liittyviltä paineilta sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavilta riskeiltä. (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston päätös N:o 1386/2013/EU 2 artiklan 1 kohdan c alakohta)

Toimenpidekokonaisuus 6. Ympäristöohjausjärjestelmän tai ympäristökatselmuksen toteuttaminen

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet:

Yritystoiminnan ympäristövaikutukset voivat kohdistua luontoon, ihmisten terveyteen ja elinolosuhteisiin. Näitä ovat muun muassa päästöt, saasteet ja ympäristönmuutokset. Ympäristövaikutukset voivat johtua ihmisen toiminnan lisäksi myös luonnon ilmiöistä. **Ympäristöohjausjärjestelmän tai ympäristökatselmuksen toteuttamisella** varmistetaan yrityksen ympäristöhallintajärjestelmän jatkuva soveltuvuus, riittävyys ja tehokkuus sekä osoitetaan sen kehittämistarpeet.

Tuottajaorganisaatioita kannustetaan teettämään ympäristöohjausjärjestelmä tai ympäristökatselmus, jonka tarkoituksena on se, että tuottajaorganisaatio tiedostaa omat ympäristövaikutuksensa ja ympäristöhallintansa kehittämistarpeet. Tavoitteena on, että tuottajaorganisaatio kehittää toimintaansa siten, että ympäristökuormitus pienenee. Maaseutuvirasto hyväksyy ympäristöohjausjärjestelmän tai ympäristökatselmuksen suorittajan ennen katselmuksen tekoa.

Sitoumukset:

Tuettavia toimenpiteitä ovat ympäristöohjausjärjestelmän tai ympäristökatselmuksen laatiminen ja sen yhteydessä huomattavat toimenpiteet. Niiden tulee täyttää Maaseutuviraston edellyttämät vähimmäisvaatimukset. Katselmuksesta poimitaan oleelliset kehittämistarpeet ja niiden pohjalta esitetyt kehittämistoimenpiteet. Ympäristökatselmuksen suosittelimia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi hiukkassuodattimien hankinta ja käyttöönotto. Toimenpiteen kesto on oleellinen tekijä ympäristövaikutuksen kannalta ja siksi investointien tms. käytön on jatkuttava vähintään 5 vuotta.

Tuen maksun peruste:

Ympäristöohjausjärjestelmän tai ympäristökatselmuksen laatiminen ja niiden pohjalta huomattavat toimenpiteet. Investointien hankintahinta, sekä hankintaan, asennukseen ja käyttöönottoon liittyvät kulut.

Toimenpidekokonaisuus 7. Integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajemmat toimenpiteet

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet

Kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) 6 §:n mukaan integroidun torjunnan yleisiä periaatteita tulee seurata kasvinsuojeluaineita ammattimaisesti käytettäessä. Integroidulla torjunnalla tarkoitetaan saman lain 4 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan kasvinsuojelumenetelmien käyttöä taloudellisesti ja ympäristön kannalta perustellusti siten, että vähennetään ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvia riskejä. Integroidusta torjunnasta säädetään tarkemmin integroidun torjunnan yleisistä periaatteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen nro 7/2012 liitteessä. Yleiset periaatteet on jaettu kuuteen osaan: kasvintuhoojien ennakoivat viljelytekniiset torjunta- ja hävittämisvaihtoehdot, kasvintuhoojien seuranta, kasvinsuojelutoimenpiteestä päättäminen, muut kuin kemialliset kasvinsuojelumenetelmät, kasvinsuojeluaineiden käytön ja torjuntatoimien rajoittaminen sekä resistenssin ehkäiseminen ja kasvinsuojelutoimien tulosten tarkastelu.

Integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajemmilla toimenpiteillä tarkoitetaan viljelykasvilajikohtaisia integroidun torjunnan ohjeistoja ja niihin sisältyviä toimenpiteitä mukaan lukien biologisten torjuntaeliöiden käyttö avomaaviljelyssä. Integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajemmilla toimenpiteillä pyritään saamaan viljelykasvilajikohtaiset toimenpiteet paremmin käyttöön verrattuna em. asetuksen mukaiseen perustasoon. On huomattava, että em. lainsäädäntöviittaukset kohdistuvat tällä hetkellä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Mikäli lainsäädäntöä muutetaan, on aina noudatettava kullakin hetkellä voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Sitoumukset

Tuottajaorganisaation tuottajien on koko tuotantonsa tai tiettyjen viljeltävien kasvien osalta siirryttävä integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajempiin toimenpiteisiin eli viljelykasvilajikohtaisen ohjeiston/viljelykasvilajikohtaisten ohjeistojen seuraamiseen. Tarkastuksen yhteydessä tulee voida kirjallisesti osoittaa, mitä toimenpiteitä on tehty. Toimenpiteen kesto on oleellisesti sen tehokkuuteen vaikuttava tekijä. Kyseisiä toimenpiteitä on harjoitettava vähintään 5 vuotta.

Tuen maksun peruste

Integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajempien toimenpiteiden toteuttaminen ei vaikuta tuotteen hintaa nostavasti, jolloin ei voida osoittaa syntyvän kustannussäästöjä. Tukea voidaan maksaa integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajempien toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvista lisäkuluista. Lisäkuluja aiheutuu viljelykasvilajikohtaisen ohjeiston mukaisesti suoritetusta torjunnasta ja siihen sisältyvistä eri toimenpiteistä. Tukea voidaan maksaa perustelluissa tapauksissa yksittäisistä integroidun torjunnan periaatteita laajemmista toimenpiteistä.

Luonnonvarakeskus määrittää korvausprosentit ympäristötoimenpiteille (Komission delegoidun asetuksen 31 artiklan 2. kohdassa tarkoitettu kiinteä vakiomäärä). Luonnonvarakeskus on riippumaton tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, joka tekee työtä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja biotalouden edistämiseksi. Korvausprosenttien käyttöönoton tavoitteena on tukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja läpinäkyvyyden lisääminen.

Viljelykasvilajikohtaisen ohjeiston mukaisen integroidun torjunnan toimenpiteistä aiheutuu lisäkuluja. Näitä ovat esimerkiksi viljelykasvilajikohtaisen ohjeiston suunnittelusta ja laadinnasta, viljelykasvilajikohtaisiin IPM -menettelytapoihin perehtymisestä ja koulutuksesta, viljelykasvilajikohtaisen integroidun torjunnan suunnittelusta, tarpeellisen tarkkailuvälineistön hankinnasta, asiantuntijoiden käytöstä sekä kasvilajikohtaisesta seurannasta aiheutuva lisätyö. Luonnonvarakeskuksen laskema tukikelpoisen kustannuksen osuus avomaaviljelyssä on 77 % tuottajaorganisaation esittämistä kasvilajikohtaisen integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajemmista toimenpiteistä aiheutuneista tosiasiallisista kustannuksista. Korvausprosenttilaskelma on tehty integroidun torjunnan yleisiä periaatteita laajempia viljelykasvikohtaisia toimenpiteitä käyttävälle avomaatuotantoa harjoittavalle tilalle. Laskelmassa käytetty tilamalli on pinta-alaltaan keskimääräinen avomaatuotteita tuottava tila. Tilamallissa on laskettu toimintaohjelmaan hyväksytyjen viljelykasvikohtaisten toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuva kustannus (A). Tästä on vähennetty integroidun tuotannon yleisiä periaatteita

noudattavan samankokoisen tilamallin torjuntakustannus (B). Tämän jälkeen on määritetty tukikelpoisen kustannuksen osuus seuraavalla kaavalla: $(A-B)/A$, jolloin korvausprosentiksi saadaan 77 %.

Komission delegoidun asetuksen 31 artiklan 2. kohdan mukaan jäsenvaltion on tarkistettava kiinteät vakiomäärät vähintään joka viides vuosi.

Toimenpidekokonaisuus 8. Biopetien perustaminen

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet

Biopeti on nykyaikainen ja ympäristöystävällinen ratkaisu ruiskun täyttö- ja pesupaikaksi. Biopeti kerää, varastoi ja hajottaa ruiskun pesussa ja täytössä maahan roiskuvat kasvinsuojeluaineet.

Sitoumukset:

Ennen biopedin perustamista on rakentamissuunnitelma ja kustannusarvio hyväksyttävä Maaseutuvirastossa.

Tuen maksun peruste:

Biopedin suunnittelu- ja rakentamiskustannukset, mukaan lukien asiantuntijapalkkiot, materiaalit, työ- ja konetyökulut.

Toimenpidekokonaisuus 9. Biologisen torjunnan käyttö kasvihuoneissa konventionaalisten torjuntamenetelmien vaihtoehtona

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet

Ekologisesti ja taloudellisesti kestävä torjunnan edistämiseksi tuottajaorganisaatioita kannustetaan suosimaan viljelykasvikohtaista biologista torjuntaa konventionaalisten torjuntamenetelmien sijaan. Biologinen torjunta on tuhoeläinten, kasvitautien ja rikkakasvien torjumista, joka perustuu muiden eliöiden käyttöön kemiallisten torjunta-aineiden sijaan.

Sitoumukset

Torjuntaeliöt levitetään kasvustoon, jossa ne lisääntyvät tuholaisia saalistamalla ja säilyvät kasvustossa koko kasvukauden ajan, koska myös osa tuholaisista säilyy kasvustossa. Hyönteisten ja punkkien taudinaiheuttajiin perustuvia mikrobiologisia valmisteita käytetään kasvinsuojeluaineiden tapaan. Kasvualustaan lisättäviä kasvitautien antagonistivalmisteita käytetään ennaltaehkäisevästi käsittelemällä kasvualusta mieluiten jo taimien istutuksen yhteydessä. Muita menetelmiä ovat esimerkiksi semiokemikaalit eli hajuaineet (mm. hyönteisten sukupuoliferomonit), jotka vaikuttavat kasvintuhoojien käyttäytymiseen.

Tuen maksun peruste

Konventionaalisen torjunnan ja viljelykasvikohtaisen biologisen vaihtoehdon välinen kustannusero on tukikelpoinen. Biologinen torjunta ei nosta kasvihuonevihannesten hintaa, jolloin syntyneitä säästöjä ei ole osoitettavissa.

Luonnonvarakeskus määrittää korvausprosentit ympäristötoimenpiteille (Komission delegoidun asetuksen 31 artiklan 2. kohdassa tarkoitettu kiinteä vakiomäärä). Luonnonvarakeskus on riippumaton tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, joka tekee työtä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja biotalouden edistämiseksi. Korvausprosenttien käyttöönoton tavoitteena on tukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja läpinäkyvyyden lisääntyminen.

Luonnonvarakeskuksen laskema tukikelpoisen kustannuksen osuus on 93 % tuottajaorganisaation esittämistä tosiasiallisista biologisten torjuntaeliöiden ja biologisten torjunta-aineiden hankintakustannuksista. Maksettava tuki kattaa myös biologisesta torjuntaeliöiden käytöstä aiheutuvat lisätyökustannukset, jotka on epäsuorasti huomioitu korvausprosenttia laskettaessa.

Tukilaskelmat on tehty kasvihuonetomaatille ja kasvihuonekurkulle. Laskelmissa käytettyjä tilamalleja on neljä: luonnonvalon avulla kasvihuonetomaattia tuottava tila, keinovalon avulla kasvihuonetomaattia tuottava tila, luonnonvalon avulla kasvihuonekurkkua tuottava tila ja keinovalon kasvihuonekurkkua tuottava tila. Kullakin esimerkkitalalla on ensin laskettu toimintaohjelmaan hyväksytyjen kustannusten suuruus vähentämällä biologisen torjunnan kokonaiskustannuksista (torjuntaeliöiden ja biologisten kasvinsuojeluaineiden hankintakustannukset + työkustannukset) konventionaalisen torjunnan kokonaiskustannukset (konventionaalisten kasvinsuojeluaineiden hankintakustannukset + työkustannukset). Tämän jälkeen on kullekin tilalle määritetty korvausprosentin suuruus siten, että torjuntaeliöiden ja biologisten kasvinsuojeluaineiden hankintakustannuksista korvattava prosenttiosuus on yhtä suuri kuin toimintaohjelmaan hyväksytyjen kustannusten suuruus. Tällöin myös biologisesta torjunnasta aiheutuneet lisätyökustannukset tulevat katetuiksi ilman, että tuottajaorganisaation tarvitsee niitä erikseen ilmoittaa. Lopuksi laskelmien perusteella saatuja korvausprosentteja on painotettu osuuksilla valtakunnallisista kasvihuonealoista, jotta on saatu yksi korvausprosentti, jota sovelletaan kaikille kasvihuoneissa kasvatettaville vihanneksille.

Komission delegoidun asetuksen 31 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on tarkistettava kiinteät vakiomäärät vähintään joka viides vuosi.

Teemakohtainen ensisijainen tavoite 3: Suojella, säilyttää ja parantaa unionin luonnonpääomaa (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston päätös N:o 1386/2013/EU 2 artiklan 1 kohdan a alakohta)

Viimeisten vuosikymmenien aikana maaseutumaisema on muuttunut yksipuolisemmaksi ja luonnon monimuotoisuus vähentynyt. Tuotanto on yksipuolistunut ja tuotantotekniikat ovat yhdenmukaistuneet, minkä seurauksena tiloilla viljeltävät kasvilajit ovat vähentyneet. Suomessa on käytössä olevaa maatalousmaata vain 8,9 % koko maan pinta-alasta, joten jokainen pelto ja laidun on arvokas maaseutumaiseman kannalta.

Suomessa on voimassa useita tukimuotoja maatalouden ympäristönsuojelun edistämiseksi alkutuotannossa. Pääpaino toimenpiteissä on vesiensuojelussa, mutta myös

luonnon monimuotoisuuden edistäminen on tärkeää. Nämä toimet ovat osa maatalouden ympäristötukijärjestelmää. Erilaisten tukimuotojen lisäksi yritystoimintaan kohdistuu useita säädöspohjaisia velvoitteita, joilla pyritään varmistamaan maatalous- ja puutarhatuotannon ympäristövastuullinen toiminta.

Edellä todetun pohjalta on päädytty siihen, että kansallisessa säännöstössä ei esitetä uusia toimenpiteitä Suomessa jo voimassa olevien tukimuotojen lisäksi (*kts. Liite II*).

Toimenpidekokonaisuus 10. Tarkennettu vedenkäyttö sekä ravinteiden kierrätys ja talteenotto

Toiminnan perustelut ja yleiset tavoitteet:

Suomessa kastelun tarve johtuu lähinnä alkukesän sadannan vajauksesta sekä hallantorjunnan tarpeellisuudesta tietyillä kasveilla. Erikoiskasvien laajentuva viljely on lisännyt kasteluveden tarvetta ja ilmastonmuutos vaikuttaa todennäköisesti samaan suuntaan. Veden riittävä saatavuus kasveille on perustekijä pyrittäessä lähelle satopotentiaalia.

Tarkennettu kastelu parantaa maan vesitaloutta sekä vähentää veden ja lannoitteiden huuhtoutumista sekä eroosiota. Maan oikea kosteustasapaino edistää maan pieneliöstön hyvinvointia, parantaa kasvin juuriston kykyä käyttää ravinteita maaperästä ja nopeuttaa torjunta-aineiden hajoamista ympäristölle vaarattomiksi yhdisteiksi. Lannoite- ja kasteluveden kierrätys ja puhdistaminen vähentää käytettävän veden tarvetta.

Sitoumukset:

Tukikelpoisia investointeja ovat esimerkiksi tippu- tai tihkukastelun käyttöönotto, suljettuun vesikiertoon siirtyminen ja kasteluveden kierrätys ja käyttöönotto sekä ravinteiden kierrätys ja talteenotto kasvihuoneissa. Tukikelpoisia ovat sellaiset laiteinvestoinnit, joiden voidaan osoittaa vähentävän veden käyttöä. Tukikelpoisia ovat myös sellaiset laiteinvestoinnit joiden avulla on mahdollista kierrättää ja talteenottaa ravinteita kasvihuoneissa.

Komission täytäntöönpanoasetuksen 3 artiklan 4 kohdan mukaisesti investoinneilla, joiden tarkoituksena on vähentää veden käyttöä:

- a) on tippukastelujärjestelmässä tai vastaavissa järjestelmissä saavutettava veden käytössä vähintään 5 prosentin vähennys investointia edeltävään kulutukseen verrattuna, ja
- b) tuloksena ei saa olla kastellun alan nettolisäys, paitsi jos kasteluveden kokonaiskulutus koko tilan osalta, alan lisäys mukaan luettuna, ei ole suurempi kuin keskimääräinen veden kulutus investointia edeltäneiden viiden vuoden aikana.

Tukikelpoisia toimenpiteitä ovat myös tarkennettu kastelutarpeen määrittäminen. Tuen edellytyksiä ovat jatkuva kasvualustan kosteuden seuranta kosteusmittarein, kosteushavaintojen ja kastelutoimien kirjaamista lohkokohtaisesti muistiinpanoihin.

Tuen maksun peruste:

Investoinnin hankintahinta, sekä hankintaan, asennukseen ja käyttöönottoon liittyvät kulut. Kosteudenseurannan työtunnit ja kosteusmittarien hankintakulut.

Ympäristötoimien indikaattorit:

Indikaattorien tarkoituksena on kertoa valittujen ympäristötoimien vaikutuksesta. Niiden täytyy kattaa lähtötilanne ohjelman alussa ja tilanne sen lopussa ja osoittaa niiden välinen ero.

Vaadittava tieto sisältää (luettelo ei ole täydellinen):

- tehtyjen ympäristötoimien määrä
- toimeen osallistuneiden yritysten määrä
- investointien arvo
- pinta-ala, johon toimi kohdistui

Liite II

Voimassa olevia tukimuotoja maatalouden ympäristönsuojelun edistämiseksi:

Ympäristökorvaus osana Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2014-2020

Ympäristökorvauksen ympäristösitoumuksien tavoitteina on maatalouden ympäristökuormituksen pienentäminen suunnitelmallisella viljelyllä sekä tasapainottamalla ravinteiden käyttöä. Ravinteiden tasapainoiseen käyttöön kuuluu viisivuotinen viljelykiertosuunnitelma, vuosittain laadittava viljelysuunnitelma, viljavuustutkimukset viiden vuoden välein, lohkokohtaiset muistiinpanot, peltomaan laatutesti kerran sitoumuskauden aikana sekä suojakaista vesistöön rajoittuvilla peruslohkoilla. Ympäristökorvauksen edellytyksenä on, että puutarhatuotteita viljellään vähintään yhden hehtaarin alalla ja että ehtoihin sitoudutaan viideksi vuodeksi.

Vähimmäisvaatimusten noudattaminen lannoitteiden käytöstä ja kasvinsuojelusta sekä täydentävien ehtojen ja maatalousmaan säilyttämisen vaatimuksen täyttäminen eivät oikeuta korvauksiin, mutta ne ovat ympäristökorvauksen saamisen edellytys täydentävien ehtojen lisäksi. Ympäristökorvauksen saamiseksi tuottaja sitoutuu myös yhden päivän pakolliseen koulutukseen tai verkkotentin suorittamiseen kahden ensimmäisen sitoumusvuoden aikana. Maatalousmaa on pidettävä sellaisessa kunnossa, että se soveltuu laitumeksi tai viljelyyn tavanomaisilla maatalouskäytännöillä

Valinnaisilla lohkokohtaisilla toimilla tähdätään vesiensuojelua ja maan rakennetta edistäviin, kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviin ja/tai peltoluonnon monimuotoisuutta edistäviin toimenpiteisiin peltomaalla. Ympäristökorvauksen saaminen edellyttää, että tuensaaja valitsee yhden tai useamman lohkokohtaisen toimen, joita toteuttaa sitoumuskauden aikana ottaen kuitenkin huomioon asetuksen (EU) N:o 1305/2013 liitteessä II esitetyt enimmäiskorvaustasot. Lohkokohtaisten toimien kohdentamisen periaatteita ovat lietelannan sijoittaminen peltoon

ravinteiden, orgaanisen aineksen kierrättäminen, valumavesien hallinta, ympäristönhoitonurmet, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys, katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla, peltoluonnon monimuotoisuus sekä puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu.

Puutarhakasvien viljelyalalle voi valita vain yhden puutarhakasveja koskevan toimen (orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla tai puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu). Puutarhakasvien vaihtoehtoista kasvinsuojelua ovat makroeliövalmisteet, kasvutunnelit ja mehiläisten levittämä mikrobiologinen kasvinsuojeluaine (menetelmäryhmä 1). Myös tuhohyönteisverkot, mekaanisesti levitettävät mikrobiologiset kasvinsuojeluaineet sekä rikkakasvien torjuntaa tunnistava hara tai traktorikäyttöinen liekitin soveltuvat vaihtoehtoisiksi kasvinsuojelumenetelmiksi (menetelmäryhmä 2). Makroeliövalmisteiden, mehiläislajien ja -tuotteiden sekä mikrobiologisten kasvinsuojeluaineiden on oltava Suomessa kyseiseen käyttöön hyväksytyjä

Korvausten määrä / ha:

Ravinteiden tasapainoinen käyttö

54 € peltoviljelykasvit, 200 € puutarhakasvit

Lohkokohtaiset toimenpiteet, jotka maksetaan ilmoitetun alan mukaan

Lietelannan sijoittaminen peltoon 40 €

Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättäminen 40 €

Valumavesien hallinta

säätösalojen hoito 70 €

säätökastelu ja kuivatusvesien kierrätys 250 €

Ympäristönhoitonurmet

suojavaivähykenurmet 500 € kohdentamisalueella, 450 € muulla alueella

monivuotiset ympäristönurmet 50 €

luonnonhoitopeltonurmet 120 € kohdentamisalueella, 100 € muulla alueella

Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys

20 % tilan sitoumusosalasta 4 €

40 % tilan sitoumusosalasta 18 € kohdentamisalueella, 9 € muulla alueella

60 % tilan sitoumusosalasta 36 € kohdentamisalueella, 11 € muulla alueella

80 % tilan sitoumusosalasta 54 € kohdentamisalueella

Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla

300 € yksivuotisilla puutarhakasveilla, 500 € monivuotisilla puutarhakasveilla

Peltoluonnon monimuotoisuus

viherlannoitusnurmet 54 €

kerääjäkasvit 100 €

saneerauskasvit 300 €

monimuotoisuuspellot 300 €

Puutarhakasvien vaihtoehtoinen

kasvinsuojelu

menetelmäryhmä 1: 500 €
menetelmäryhmä 2: 350 €